

גמרא סדורה

מסכת

שבת

פרק שלישי - "כירה"

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

יצא לאור על ידי עמותת

"וכל בניך לימודי ה"

חשן תשע"ג

בהצלחה - יגיעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות
 דניאל ברק ווינט
 טל' - 0526071122
 דוא"ל vinetd@neto.net.il
 עתניאל ד.ג. הר חברון 90407

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
 שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
 כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
 שמורות לעמותת "וכל בניך לימודי ה'".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרת רווח.

מסכת שבת פרק ג' - "כִּיָּרָה"

151. לו, ב - לז, א

רש"י

מתני'
כירה עשויה כעין קדירה
ונותנין. קדירה לתוכה:
קש. זנבות השבולין:
גבבא. הנגבב מן השדה
 אישטובל"א {**קש**}:
גפת. פסולת של שומשמן
 שהוציא שומנן:
עד שיגרוף. הגחלים משום
 דמוסיף הבל וטעמא פרישנא
 בפרק דלעיל שמא יחתה
 בגחלים:
או עד שיתן אפר. על גבי גחלים
 לכסותם ולצננם:
בית שמאי אומרים. נותנין
 עליה חמין אחר שגרפה דלא
 צריכי לבשולי דליכא למגזר
 שמא יחתה:
אבל לא תבשיל. דניחא ליה
 בישוליה ואתי לאחתויי א"נ
 נתקיימה מחשבתו ומיחזי
 כמבשל:
לא מחזירין. בשבת דמיחזי
 כמבשל:
אף מחזירין. הואיל וגרוף:

גמ'
קטום. היינו נתן אפר על
 הגחלים דאפר מתרגמינן
 קיטמא:
תרי בבי. בית שמאי אומרים
 חמין וכו' ותו תנא בבא אחריתי
 נוטלין ולא מחזירין:
ומה הן משהין. בגרוף וקטום:
פליגי נמי בלהחזיר. את המותר
 לשהות כגון חמין לבית שמאי
 וחמין ותבשיל לבי"ה:
אלא אי אמרת להחזיר תנן הכי
קתני. כלומר ע"כ הכי מפרשא:

משנה

כירה שהסיקוה בקש ובגבבא - נותנים עליה תבשיל.
בגפת ובעצים - לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר.
בית שמאי אומרים:
חמין, אבל לא תבשיל.
ובית הלל אומרים:
חמין ותבשיל.
בית שמאי אומרים:
נוטלין, אבל לא מחזירין.
ובית הלל אומרים:
אף מחזירין.

גמרא

איבעיא להו:
האי "לא יתן"?
לא יחזיר הוא,
אבל 'לשהות' - משהין, אף על פי שאינו גרוף ואינו קטום.
ומני? חנניה היא.
דתניא:

"חנניה אומר:

כל שהוא כמאכל בן דרוסאי מותר לשהותו על גבי כירה,
אף על פי שאינו גרוף ואינו קטום."

או דילמא: 'לשהות' תנן,
ואי גרוף וקטום - אין, ואי לא - לא,
וכל שכן להחזיר.

תא שמע:

מדקתני תרי בבי במתניתין,

"בית שמאי אומרים:

חמין אבל לא תבשיל.

ובית הלל אומרים:

חמין ותבשיל.

בית שמאי אומרים:

נוטלין אבל לא מחזירין,

ובית הלל אומרים:

אף מחזירין."

אי אמרת בשלמא: 'לשהות' תנן,

הכי קתני:

"כירה שהסיקוה בקש ובגבבא - משהין עליה תבשיל,
בגפת ובעצים - לא ישהא עד שיגרוף, או עד שיתן אפר.

ומה הן משהין?

בית שמאי אומרים: חמין, אבל לא תבשיל.

ובית הלל אומרים: חמין ותבשיל.

וכי היכי דפליגי בלשהות,

פליגי נמי בלהחזיר,

שבית שמאי אומרים: נוטלין, אבל לא מחזירין,

ובית הלל אומרים: אף מחזירין."

אלא אי אמרת: 'להחזיר' תנן,

רש"י

ב"ש אומרים נוטלין ולא מחזירין. ע"כ אתבשיל קיימי דהא שרו בחמין:
הא תו למה לי. הא תנא ליה רישא אבל לא תבשיל:
לעולם אימא לך להחזיר תנן. ואילו לשהות אע"פ שאינו גרוף שרי:
והך חזרה דאמרי לך. לא יחזיר עד שיגרוף דכי גרוף מיהא שרי:
לאו דברי הכל היא. ולבית שמאי לא סבירא להו:
לא שנו. שריותא דמתני' אלא על גבה דלא נפיש הבלא כולי האי אבל תוכה אסור:
אי אמרת בשלמא להחזיר תנן. אבל לשהות משהין אפילו בשאין גרופה כדמחזירין ליה חסורי ורבי חלבו אשריותא דלשהות על שאינה גרופה קאי:
היינו דשני בין תוכה לעל גבה. דכי משהי לתוכה דשאינה גרופה מטמין ממש ברמץ:
אלא אי אמרת לשהות תנן. דאפילו לשהות בעי גרופה כיון דגרופה ומבעוד יום הוא נותנו לתוכה מה לי תוכה מה לי על גבה:
ארישא. עד שיגרוף:
אסיפא קאי. דאיירי בחזרה אבל רישא לשהות הוא ובין תוכה ובין גבה שרי:
שתי כירות המתאימות. מחוברות יחד וקיר של חרס מפסקת ביניהם:
משהין על גבי גרופה וקטומה. דלא חיישינן משום דסליק לה הבלא מאידך:
ומה הן משהין. על הגרופה:
לא יחזיר. בשבת:

הכי קתני:

"כירה שהסיקה בקש ובגבא - מחזירין עליה תבשיל. בגפת ובעצים - לא יחזיר עד שיגרוף או עד שיתן אפר. ומה הם מחזירין?
 בית שמאי אומרים: חמין, אבל לא תבשיל.
 ובית הלל אומרים: חמין ותבשיל.
 בית שמאי אומרים: נוטלין אבל לא מחזירין.
 ובית הלל אומרים: אף מחזירין."
הא תו למה לי!

לז,א

לעולם אימא לך 'להחזיר' תנן,

וחסורי מיחסרא והכי קתני:

"כירה שהסיקה בקש ובגבא - מחזירין עליה תבשיל, בגפת ובעצים - לא יחזיר עד שיגרוף או עד שיתן את האפר. אבל לשהות - משהין אף על פי שאינו גרוף ואינו קטום. ומה הן משהין?
 בית שמאי אומרים: חמין, אבל לא תבשיל.
 ובית הלל אומרים: חמין ותבשיל.
והך חזרה דאמרי לך לאו דברי הכל היא, אלא מחלוקת בית שמאי ובית הלל, שבית שמאי אומרים: נוטלין ולא מחזירין.
 ובית הלל אומרים: אף מחזירין."

בית שמאי אומרים: חמין, אבל לא תבשיל.

ובית הלל אומרים: חמין ותבשיל.

והך חזרה דאמרי לך לאו דברי הכל היא, אלא מחלוקת בית שמאי ובית הלל, שבית שמאי אומרים: נוטלין ולא מחזירין.
 ובית הלל אומרים: אף מחזירין."

תא שמע:

דאמר רבי חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב:

לא שנו אלא על גבה, אבל לתוכה אסור.

אי אמרת בשלמא: 'להחזיר' תנן היינו דשני בין תוכה לעל גבה. אלא אי אמרת: 'לשהות' תנן - מה לי תוכה מה לי על גבה?

מי סברת רבי חלבו ארישא קאי?!

רבי חלבו אסיפא קאי: "ובית הלל אומרים אף מחזירין".

ואמר רבי חלבו אמר רבי חמא בר גוריא אמר רב:

לא שנו אלא על גבה, אבל תוכה אסור.

תא שמע:

"שתי כירות המתאימות,

אחת - גרופה וקטומה,

ואחת - שאינה גרופה ואינה קטומה,

משהין על גבי גרופה וקטומה,

ואין משהין על שאינה גרופה ואינה קטומה.

ומה הן משהין?

בית שמאי אומרים:

ולא בלום.

ובית הלל אומרים:

חמין, אבל לא תבשיל.

עקר - דברי הכל לא יחזיר,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

בית שמאי אומרים:

חמין, אבל לא תבשיל.

ובית הלל אומרים:

חמין ותבשיל.

בית שמאי אומרים:

רפ"י

אא"ב. רישא דמתניתין לשהות קאמר דבעי גרופה ובלשהות פליגי בחמין ותבשיל ובגרוף וסיפא פליגי בחזרה מתניי ר' יהודה היא אלא אי אמרת להחזיר תנן דבעי גרופה אבל לשהות לא בעי גרופה ופלוגתא דחמין ותבשיל כשאינו גרוף כדקמחסרת ומתמצת לה:

קשיא לבי"ש בחדא. דקאמרי בי"ש במתניי משהין חמין אף בשאינו גרוף והכא קאמר רבי מאיר לבי"ש דאפילו גרוף ולא כלום וכ"ש כשאינו גרוף והא כולה חדא פירכא היא דבית שמאי לא שני להו בין גרוף לשאינו גרוף:

ולבי"ה בתרתי. דבמתניתין שרי בית הלל להשהות חמין ותבשיל אף בשאינו גרוף והכא קתני דבגרוף חמין אין תבשיל לא ובשאינה גרוף אין משהין כלל ולענין חזרה בגרוף תנן במתניתין לבי"ה מחזירין והכא קתני עקר דברי הכל לא יחזיר:

ואי ר' יהודה. דאמר נמי כי מתניתין מ"מ גרופה וקטומה קשיא דמתניתין תרצת דפלוגתא קמייתא בשאינו גרוף ושרו בי"ש חמין ובית הלל חמין ותבשיל והכא קתני אין משהין על גבי שאינה גרופה ואינה קטומה כלל ופלוגתא דלשהות בגרופה וקטומה:

בחמין ותבשיל ונוטלים ומחזירין. דמוקי פלוגתא דבי"ש ובי"ה בשהיית חמין ותבשיל דבית שמאי שרו חמין ותבשיל לא ובי"ה חמין ותבשיל ולא כר' מאיר דאמר לבי"ש לא כלום:

נוטלין, אבל לא מחזירין.

ובית הלל אומרים:

אף מחזירין.

אי אמרת בשלמא: 'לשהות' תנן, מתניתין מני? רבי יהודה היא.

אלא אי אמרת: 'להחזיר' תנן, מתניתין מני? לא רבי יהודה ולא רבי מאיר!

אי רבי מאיר -

קשיא לבית שמאי בחדא,

ולבית הלל בתרתי.

אי רבי יהודה -

קשיא גרופה וקטומה!

לעולם אימא לך: 'להחזיר' תנן,

ותנא דידן סבר לה פרבי יהודה בחדא ופליג עליה בחדא.

סבר לה פרבי יהודה בחדא בחמין ותבשיל, ונוטלין ומחזירין.

ופליג עליה בחדא דאילו תנא דידן סבר 'לשהות' ואף על פי שאינו גרוף וקטום,

ורבי יהודה סבר ב'לשהות' נמי גרוף וקטום - אין, אי לא - לא.

152. לז, א

רש"י

מהו לסמוך. קדרה אצל דופן הכירה בלא גרופה שהכירה מטלטלת היא ומושיבים אותה על גבי קרקע:
 גבה. עובי שפתה או כסוי שעל חללה:
 דמדלי. הקדרה על גבי הכירה:
 ונתלבתה. חזרה והובערה:
 התם נוטלין ומחזירין בחד מקום. ולא שייך למתני מחזירין עד דתני נוטלין:
 נעורת. ארישטי"ש
 {ארישטי"ש: פסולת של פשתן}:
 שהוחמו כל צרכן. דליכא למיחש לחיתויי:

איבעיא להו: מהו לסמוך בה?

תוכה וגבה - אסור, לסמוך בה - שפיר דמי, או דילמא: לא שנא?

תא שמע:
 "שתי בירות המתאימות, אחת - גרופה וקטומה, ואחת - שאינה גרופה וקטומה, משהיו על גבי גרופה וקטומה". ואף על גב דקא סליק ליה הבלא מאידך!

דילמא, שאני התם, דכיון דמידליא שליט בה אוירא.

תא שמע:
 דאמר רב ספרא אמר רב חייא: קטומה ונתלבתה, סומכין לה ומקיימין עליה, ונוטלין ממנה, ומחזירין לה. שמע מינה: לסמוך נמי, קטומה - אין, לא קטומה - לא.

ולטעמיה "נוטלין ממנה" דקתני, קטומה - אין, לא קטומה - לא!?

אלא תנא נוטלין משום מחזירין, הכא נמי, תנא: סומכין משום מקיימין

הכי השתא!?
 התם: נוטלין ומחזירין בחד מקום הוא, תנא: נוטלין משום מחזירין. אלא הכא סומכין בחד מקום הוא ומקיימין בחד מקום הוא.

מאי הוי עלה?

תא שמע:
 "בירה שהסיקה בגפת ובעצים - סומכין לה, ואין מקיימין אלא אם כן גרופה וקטומה. גחלים שעממו או שנתן עליה נעורת של פשתן - הרי היא כקטומה".

153. לז, א-ב

רש"י

מצטמק. מתמעט וכו' רטייט
{ רישטרייני"ט: מתכווץ, מצטמצם } לשון שדים צומקי (הושע ט) כמו שאתה אומר בלשון צווי נצטוה ובלשון צדק נצטדק וכן כל תיבה שראש יסודה צד"י כשהיא מתפעלת נותן ט' אחר צד"י:
מותר. להשהותן בכירה דאי לא במצטמק ויפה לו קאמר מאי אתא לאשמעינן אלא ע"כ במצטמק ויפה לו קאמר ואפילו הכי לא גזרו משום חיתוי הואיל ונתבשל כל צרכו ותנא חמין לאשמעינן דבעינן שהוחמו כל צרכן מבעוד יום:
שאני הכא דקטמה. וגלי דעתיה דלא ניחא ליה בצמוקי:
גחלים של רותם. חמין יותר משאר גחלים ואינם ממהרין לכבות כדאמרינן בהמוכר את הספינה (ב"ב דף עד.):
משהין עליה. ואע"פ שלא קטמה ואמוראי ניהו אליבא דר' יוחנן:
מתניתין. דקתני עד שיגרוף:
להחזיר תנן. דלא שרו בית הלל להחזיר עד שיגרוף ופירוקא דמתניתין כדאמרינן לעיל חסורי מיחסרא הלכך עקר לא יחזיר הואיל ואינה גרופה:
תרוייהו תננהי. בין לשהות בשאינה גרופה תנינא בהדיא סתם משנה דמותר ועקר לא יחזיר נמי תנינא ולמה ליה לרבי יוחנן לאשמעינן:
הא קרמו פניה שרי. והיינו לא בישל כל צרכו ותנור לאו גרוף וקטום הוא ואי נמי גרוף בתנור לא מהניא גריפה כדתנן במתניתין וכ"ש פת דאדעתא לבשולי יהביה בגווייה:
ועד כאן לא שרו כו'. דמתניתין אלאחר שיגרוף קאי דקתני לא יתן עד שיגרוף ובין למאן דאמר לא ישהה ובין למ"ד לא יחזיר מ"מ חזרה דסיפא אגרוף וקטום מהדר:

אמר רבי יצחק בר נחמני אמר רבי אושעיא:
 קטמה והובערה - משהין עליה חמין שהוחמו כל צורכָן, ותבשיל שבשיל כל צורכָו.

לז, ב, שִׁמְעַ מַיְנָה: 'מִצְטַמֵּק וַיִּפֶּה לוֹ' - מוֹתֵר?

שְׂאֵנִי הֵכָא: דְּקַטְמָה.

אִי הֵכִי, מַאי לְמִימְרָא?!

'הובערה' איצטריכא ליה,
 מהו דתימא: פִּינּוּ דְהוּבַעְרָה הִדְרָא לָהּ לְמִילְתָּא קַמְיִתָּא, קַמְשַׁמְעַ לָּהּ.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
 קטמה והובערה - משהין עליה חמין שהוחמו כל צורכָן ותבשיל שבשיל כל צורכָו, ואפילו גחלים של רותם.

שִׁמְעַ מַיְנָה: 'מִצְטַמֵּק וַיִּפֶּה לוֹ' - מוֹתֵר?

שְׂאֵנִי הֵכָא: דְּקַטְמָה.

אִי הֵכִי, מַאי לְמִימְרָא?

'הוּבַעְרָה' אִצְטְרִיכָא לִיהָ.

הִיֵּנוּ הָהּ!

גַּחְלִים שֶׁל רוֹתֵם אִצְטְרִיכָא לִיהָ.

אמר רב שישת אמר רבי יוחנן:
 כִּירָה שְׁהַסִּיקוּהָ בְּגַפְתָּ וּבְעַצִּים - מִשְׁהִיִּן עֲלֶיהָ חֲמִין אֶף שְׁלֹא הוּחַמוּ כָּל צוּרְכָן, וְתַבְשִׁיל שְׁלֹא בִישַׁל כָּל צוּרְכָו.
 עֶקֶר - לֹא יִחְזִיר, עַד שְׁיִגְרוֹף אוֹ עַד שְׁיִתֵּן אֶפֶר.

קֶסֶבֶר: מִתְנִיתִין 'לְהַחְזִיר' תֵּנּוּ.
 אָבֵל 'לְשֹׁהוֹת' - מִשְׁהִיִּן אֶף עַל פִּי שְׂאֵינוּ גְרוּף וְאֵינוּ קְטוּם.

אָמַר רַבָּא:

תְּרוּוִייהוּ תִנְנְהִי!

'לְשֹׁהוֹת' תִּנְנִינָא:

"אִין נוֹתְנִין אֶת הַפֶּת בְּחוּךְ הַתְּנּוּר עִם חֲשִׁיבָה,

וְלֹא חִרְרָה עַל גְּבֵי גַחְלִים - אֲלֵא בְּדִי שְׁיִקְרְמוּ פְּנֵיהָ".

הָא קְרָמוּ פְּנֵיהָ - שְׂרִי.

'לְהַחְזִיר' נְמִי תִנְנִינָא:

"בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים:

אֶף מְחִזְרִין".

וְעַד כָּאן לֹא קִשְׂרוּ בֵּית הַלֵּל אֲלֵא בְּגְרוּפָה וּקְטוּמָה, אָבֵל בְּשְׂאֵינָה גְרוּפָה וּקְטוּמָה - לֹא.

ורב ששית נמי, דיוקא דמתניתין קא משמע לן.

רפ"י

ורב ששת נמי דיוקא דמתני' קמ"ל. משום דלא מתני לה בהדיא הא קרמו שרי ואנן דמשהינן קדירה על גבי כירה שאינה גרופה אדחנניה סמכינן הואיל ותנן סתם מתניתין כוותיה כדאמר הא קרמו שרי ואעיג דלא בישל כל צרכו ואמר רב ששת משמיה דרבי יוחנן כוותיה דמתניתין דפרקין משום חזרה הוא דבעי גרופה אבל לשהות לא וכל הני אמוראי דאסרי סברי מתניתין לשהות תנן:

מהו לשהות. בשאינה גרופה: **מסוכן הוא.** רגיל לאוחזו בולמוס וצריך לאכול מאכל מתוק וטוב: **מרי דעובדא.** מדקדק במעשיו: **מיחא.** קמח. כסא דהרסנא. דגים המבושלים בשמן בקמח: **דאית ביה בשרא.** מצטמק ויפה לו ששומן הבשר משבר כח הלפת כדאמר בברכות (דף מד:): **לאורחין.** צריך חתיכות חשובות לשום לפנייהם ואין דרך כבוד בתבשיל הצטמק שאין הבשר ניכר בו. לפדא. מאכל שעושה מתאנים: **תמרי.** מאכל תמרים:

אמר רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן:

כירה שהסיקה בנפת ובצצים - משהין עליה תבשיל שבישיל כל צורכו, וחמין שהוחמו כל צורכן, ואפילו מצטמק ויפה לו.

אמר ליה ההוא מדרבנן לרב שמואל בר יהודה:

הא רב ושמואל דאמרי תרווייהו: "מצטמק ויפה לו - אסור".

אמר ליה:

אטו לית אנא ידע דאמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: מצטמק ויפה לו אסור? כי קאמינא לך: לרבי יוחנן קאמינא.

אמר ליה רב עוקבא ממישן לרב אשי:

אתון דמקרביתו לרב ושמואל - עבידו קרב ושמואל, אנו - נעביד קרבי יוחנן.

אמר ליה אביי לרב יוסף:

מהו לשהות?

אמר ליה:

הא רב יהודה משהו ליה ואכיל.

אמר ליה:

בר מיניה דרב יהודה, דכין דמסוכן הוא, אפילו בשבת נמי שרי למעבד ליה.

לי ולך - מאי?

אמר ליה:

בסורא - משהו,

דהא רב נחמן בר יצחק, מרי דעובדא הוה, ומשהו ליה, ואכיל.

אמר רב אשי:

קאימנא קמיה דרב הונא ושהין ליה כסא דהרסנא, ואכל, ולא ידענא:

אי משום דקסבר: 'מצטמק ויפה לו - מותר',

אי משום דכין דאית ביה מיחא 'מצטמק ורע לו' הוא.

אמר רב נחמן:

'מצטמק ויפה לו' - אסור,

'מצטמק ורע לו' - מותר.

כללא דמלתא:

כל דאית ביה מיחא - מצטמק ורע לו, לבר מתבשיל דליפתא דאף על גב דאית ביה מיחא מצטמק ויפה לו הוא.

והני מיילי: דאית ביה בשרא,

אבל לית ביה בשרא - 'מצטמק ורע לו' הוא.

וכי אית ביה בשרא נמי לא אמרן אלא דלא קבעי לה לאורחין,

אבל קבעי לה לאורחין - 'מצטמק ורע לו'.

לפדא, דייסא ותמרי - מצטמק ורע להו.

154. לז, ב

רס"ו

שכח קדרה. אליבא מאן דאסר: **המבשל בשבת.** משנה היא: **ולא שנא.** אבל האי דשכח קדרה. לא שנא בין שוגג למזיד והכי דרש להו סתמא ולא פירש אי אשוגג מדמה לה ומותר לאוכלה אי אמזיד מדמה לה ואסור: **במזיד נמי.** אם השהה על גבי כירה מבעוד יום יאכל: **דלא אתי לאיערומי.** ולעשות מזיד ולומר שוגג הייתי דלא נחשדו ישראל על השבתות: **דאתי לאיערומי.** דאיסור דרבנן הוא וקילא ליה ואתי לשהויי מזיד ויאמר שכחתי: **מיתבי שכח קדרה כו' בשוגג.** כגון האי דשכח יאכל בשבת: **במזיד.** דלא שכח אלא הניח לא יאכל: **ובשר טרוף.** דגלי דעתיה דלא לאורחים קבעי לה: **וכל המצטמק ויפה לו.** כלומר וכן כל שאר המצטמק ויפה להם אסור לאוכלן אם השחן מזיד: **קתני מיהת.** בשלא בישל כל צרכו דיש חילוק בין שוגג למזיד במשהה קשיא בין לרבה ורב יוסף דשרו מזיד בין לרב נחמן דאסר שוגג: **בשלמא לרב נחמן.** מצי לתרוצי כי תניא ההיא דשוגג יאכל לפני גזירה דאמרין לקמן דגזרו על השוכחין וכי איתמר דר' חייא בר אבא דתריצנא אליביה דשוגג אסור לאחר גזירה: **אלא דרבה ורב יוסף.** דאמרי אליבא דר' חייא בר אבא להתירא אף במזיד: **אי קודם גזירה.** אתמר דר' חייא: **קשיא מיהא מזיד.** דהכא תניא במזיד לא יאכל: **ואי לאחר גזירה קשיא נמי שוגג.** דאפי' שוגג ה"ל למיסר דאילו מתני' קודם גזירה נשנית: **המבשל בשבת.** בידיים דאיכא חיובא דאורייתא: **וה"ה לשוכח.** דהמשהה נמי מבעוד יום אם שכח בשוגג יאכל ואם במזיד השהה לא יאכל כאילו בשלה בידיים בשבת:

בעו מיניה מרבי חייא בר אבא: **לח, א** שכח קדירה על גבי כירה, ובשלה בשבת, מהו?

אישתיק, ולא אמר להו ולא מידי. **לקוח נפק דרש להו:**
"המבשל בשבת,
בשוגג - יאכל,
במזיד - לא יאכל" (תרומות בג).
ולא שנא.

מאי "ולא שנא"?

רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו:
להיתירא:
"מבשל" הוא דקא עביד מעשה, "במזיד לא יאכל",
אבל האי לא קא עביד מעשה, במזיד נמי יאכל.

רב נחמן בר יצחק אמר:

לאיסורא:
מבשל הוא דלא אתי לאיערומי "בשוגג יאכל",
אבל האי דאתי לאיערומי - בשוגג נמי לא יאכל.

מיתבי:

"שכח קדירה על גבי כירה ובשלה בשבת,
בשוגג - יאכל,
במזיד לא יאכל.

במה דברים אמורים: בחמין שלא הוחמו כל צורכן, ותבשיל שלא בישל כל צורכו.
אבל חמין שהוחמו כל צורכן, ותבשיל שבישל כל צורכו - בין בשוגג, בין במזיד יאכל,
דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

חמין שהוחמו כל צורכן - מותרין, מפני שמצטמק ורע לו.
ותבשיל שבישל כל צורכו - אסור, מפני שמצטמק ויפה לו,
וכל המצטמק ויפה לו, כגון ברוב ופולים ובשר טרוף - אסור,
וכל המצטמק ורע לו - מותר."

קתני מיהא: "תבשיל שלא בישל כל צורכו",

בשלמא לרב נחמן בר יצחק לא קשיא כאן - קודם גזירה, כאן - לאחר גזירה.
אלא רבה ורב יוסף דאמרי: להיתירא,
אי גזרה - קשיא מזיד,
אי לאחר גזרה - קשיא נמי שוגג!

קשיא.

מאי גזירתא?

דאמר רב יהודה בר שמואל אמר רבי אבא אמר רב כהנא אמר רב:

בתחילה היו אומרים:

המבשל בשבת,

"בשוגג - יאכל,

במזיד - לא יאכל",

והוא הדין לשוכח.

משברבו משהין במזיד ואומרים: "שכחים אנו", חזרו וקנסו על השוכח.

רַש"י

קשיא דר' מאיר אדר' מאיר.
 דתנן לעיל בריש פירקין לר' מאיר אליבא דב"ה חמין אבל לא תבשיל והכא שרי חמין ותבשיל שבישל כל צרכו:

וקשיא דר' יהודה אדר' יהודה.
 דהתם א"ר יהודה חמין ותבשיל והכא אסר תבשיל שבישל כל צרכו:

הא לכתחלה. משנה קמייטא לשהות לכתחלה קמיירי והך בהשהה כבר קאמר דמותר לאוכלה:

כאן בגרופה וקטומה. ההיא דלעיל איירי בגרופה וקטומה כדקתני בה משהין על גבי גרופה וקטומה ואין משהין על שאינה גרופה ומה הן משהין על הגרופה שהתרנו לשהות ר"מ אומר כו' הלכך אפי' לכתחלה שרי ר' יהודה והכא כשאינה גרופה הלכך דיעבד אסר:

**קְשִׁיא דְרַבִּי מַאִיר אֲדַרְבֵּי מַאִיר,
 קְשִׁיא דְרַבִּי יְהוּדָה אֲדַרְבֵּי יְהוּדָה!**

**דְרַבִּי מַאִיר אֲדַרְבֵּי מַאִיר לֹא קְשִׁיא:
 הָא - לְכַתְּחִילָהּ,
 הָא - דִּיעְבַד.**

**דְרַבִּי יְהוּדָה אֲדַרְבֵּי יְהוּדָה נְמִי לֹא קְשִׁיא:
 כְּאֵן בְּגְרוּפָה וְקִטּוּמָה,
 כְּאֵן - בְּשֵׁאינָה גְרוּפָה וְקִטּוּמָה.**

155. לח, א

רש"י

עבר ושהה במזיד מאי. מותר לאוכלה או לא: חמין לא אסר. דמצטמק ורע לו: ביצים אסר. דמצטמק ויפה לו: מאי לאו לאותו שבת. אסרן עליהן באכילה: לא לשבת הבאה. אסר להן עכשיו שלא לעשות כן לשבת הבאה אבל באכילה שרו: מכלל דביצים מצומקות כו'. בעיא היא: והביאו לפניו. בחול: כעוזרדין. שנצטמקו עד שנעשו דקות כעוזרדין קורמ"ש {קורמ"ש: פירות העוזר (שיח בר) (ברוב הדפוסים הגרסה "עוזרד", אבל מסתבר שאינה נכונה)} בלע"ז ומדאמר ואכלנו הרבה מכלל דיפה להן:

איבעיא להו: עבר ושהה, מאי? מי קנסוהו רבנן, או לא?

תא שמע: דאמר שמואל בר נתן אמר רבי הנינא: כשהלה רבי יוסי לציפורי מצא חמין שנשתהו על גבי כירה ולא אסר להן, ביצים מצומקות שנשתהו על גבי כירה - ואסר להן. מאי לאו לאותה שבת?

לא, לשבת הבאה.

מכלל ביצים מצומקות מצטמקות ויפה להן נינהו?

אין.

דאמר רב תמא בר הנינא: פעם אחת נתארחתי אני ורבי למקום אחד, והביאו לפנינו ביצים מצומקות כעוזרדין ואכלנו מהן הרבה.

156. לח, א-ב

רפ"י

מחזירין אפילו בשבת. ביום המחרת ולא תימא פלוגתייהו משחשכה והתם הוא דשרו משום דמוכחא מילתא דאדעתא דאהדורי לצורך מחר שקיל ליה אבל ביום לא מוכח דשקיל ליה אדעתא דאהדורי ובטלה לה הטמנה והייל כמטמין לכתחלה:
 קומקמוס. יורה קטנה:
 דיוטא. עלייה:
 למקומו. לכירה:
 אבל הניח על גבי קרקע אסור. להחזיר דבטלי לה הטמנה דאתמול והוי כמטמין לכתחלה:
 לגרמיה. יחיד הוא בדבר ואין הלכה כמותו:
 תלאן במקל מהו. כעודן בידו דמי או כהניחן ע"ג קרקע דמי:
 פינן ממיחם למיחם מהו. מי הוי כמטמין לכתחלה ואסור להחזירן לכירה או לא:
 מיחם. קומקמוס שמחמם בו חמין:

"בית הלל אומרים: אף מחזירין".

אמר רב ששת:
 לה, ב. לדברי האומר ^ "מחזירין", אפילו בשבת.

ואף רבי אושעיא סבר "אף מחזירין" אפילו בשבת.
 דאמר רבי אושעיא: פעם אחת היינו עומדים לעילא מרבי חייא רבה, והעלנו לו קומקמוס של חמין מדיטא התחתונה לדיטא העליונה, ומזגנו לו את הפוס, והחזרנוהו למקומו, ולא אמר לנו דבר.

אמר רבי זריקא אמר רבי אבא אמר רבי תדאי:
 לא שנו אלא שעודן בידו,
 אבל הניחן על גבי קרקע - אסור.

אמר רבי אמי:
 רבי תדאי דעבד לגרמיה הוא דעבד.
 אלא הכי אמר רבי חייא אמר רבי יוחנן:
 אפילו הניחה על גבי קרקע - מותר.

פליגי בה רב דימי ורב שמואל בר יהודה,
 ותרווייהו משמיה דרבי אלעזר אמרי.
 חד אמר: עודן בידו - מותר. הניחן על גבי קרקע - אסור.
 וחד אמר: הניחן על גבי קרקע - נמי מותר.

אמר חזקיה משמיה דאביי:
 הא דאמרת: "עודן בידו מותר", לא אמרו אלא שדעתו להחזיר, אבל אין דעתו להחזיר - אסור.
 מקלל, דעל גבי קרקע אף על פי שדעתו להחזיר - אסור.

איכא דאמרי:

אמר חזקיה משמיה דאביי:
 הא דאמרת: "על גבי קרקע - אסור",
 לא אמרו אלא שאין דעתו להחזיר,
 אבל דעתו להחזיר - מותר.
 מקלל, שבעודן בידו, אף על פי שאין דעתו להחזיר - מותר.

בעי רבי ירמיה:
 תלאן במקל, מהו?
 הניחן על גבי מטה, מהו?

בעי רב אשי:
 פינה ממיחם למיחם, מהו?

תיקו.

157. לח, ב

רפ"י

מתני'

תנור. מתוך שקצר למעלה ורחב למטה נקלט חומו לתוכו טפי מכירה:

כופח. בגמרא מפרש לה עשוי חלל ככירה אבל ארכו כרחבו ואין בו אלא שיעור שפיתת קדירה אחת וכירה יש בה שפיתת שתי קדירות:

גמ'

על גביו. על שפתו:

אבל לסמוך. אצל דופנו:

הא ככירה שרי. כלומר מדקתני הרי הוא כתנור מכלל דאי הוה מדמי ליה לכירה הוה שרי ושמעינן מינה דכירה שהוסק בגפת ובעצים שרי:

ובמאי קאי. קס"ד בשאינה גרופה ואי על גבה מי שרי:

תניא כוותיה דאביי. דאסור לסמוך אתנור:

אפי' בגפת ועצים. לשתרי בגרופה וקטומה:

משנה

תנור שהסיקוהו בקש ובגבבא - לא יתן בין מתוכו בין מעל גביו.
כופח, שהסיקוהו:
בקש ובגבבא - הרי זה כביריים,
בגפת ובעצים - הרי הוא כתנור.

גמרא

"תנור שהסיקוהו".

סבר רב יוסף למימר:

"תוכו" - תוכו ממש,

"על גביו" - על גביו ממש,

אבל לסמוך - שפיר דמי.

איתיביה אביי:

"כופח שהסיקוהו בקש ובגבבא - הרי הוא כביריים,

בגפת ובעצים - הרי הוא כתנור, ואסור".

הא כפירה - שרי.

במאי עסקינן?

אילמא: על גביו,

ובמאי?

אילמא: כשאינו גרוף וקטום - אלא פירה כי אינה גרופה וקטומה, על גביו מי שרי?

אלא לאו לסמוך, וקתני: "הרי הוא כתנור", ואסיר!

אמר רב אדא בר אבהו:

הכא ככופח גרוף וקטום,

ותנור גרופה וקטומה עסקינן.

"הרי הוא כתנור" - דאף על גב דגרוף וקטום, על גביו - אסור.

דאי כפירה, כי גרופה וקטומה שפיר דמי.

תניא כוותיה דאביי:

"תנור שהסיקוהו בקש ובגבבא אין סומכין לו,

ואין צריך לומר: על גביו,

ואין צריך לומר: לתוכו,

ואין צריך לומר: בגפת ובעצים.

כופח שהסיקוהו בקש ובגבבא - סומכין לו, ונותנין על גביו.

בגפת ובעצים - אין סומכין לו".

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי:

האי כופח היכי דמי?

אי ככירה דמי - אפילו בגפת ובעצים נמי.

אי כתנור דמי - אפילו בקש ובגבבא נמי לא!

אמר ליה:

נפיש הבליה מדכירה, וזוטר הבליה מדתנור.

היכי דמי כופח?

היכי דמי פירה?

רש"י

שנחלקה לאורכה. הרי בטלו שתי שפיתותיה שנחלקת רחבה לשתיים הלכך טהרה מטומאתה שהרי ניתצה:

נחלקה לרחבה. נמצאו שתי השפיתות קיימות זו לבדה וזו לבדה:

כופח בין לאורכה בין לרחבה טהורה. שהרי ארכה כרחבה וכולה מקום שפיתה אחת:

אמר רבי יוסי בר חנינא:

כופח - מקום שפיתת קדרה אחת.

כירה - מקום שפיתת שתי קדרות.

אמר אביי, ואיתימא רבי ירמיה:

אף אנו נמי תנינא:

"כירה שנחלקה:

לאורכה - טהורה,

לרחבה - טמאה.

כופח:

בין לאורכו בין לרוחבו - טהור" (כלים ז, ג).

158. לח, ב - לט, א

רפ"י

מ'שנה

מתני'
אין נותנין ביצה בציד המיחם.
 קומקמוס של נחשת:
בשביל שתתגלגל. שתצלה קצת
 עד שתהא מגלגלת:
ולא יפקיענה בסודרין. לא
 ישברנה על סודר שהוחם בחמה
 כדי שתצלה מחומו של סודר:
בחול ובאבק דרכים. שהוחמו
 מכח חמה ובגמרא מפרש אמאי
 לא פליג רבי יוסי בהא:
והביאו סילון. מבעוד יום:
של צונן. כדי לחממן דהמים
 נמשכין ובאין כל השבת:
לתוך אמה. של חמי טבריא:
אם בשבת. אותן שבאו בשבת:
 ה"ג כחמין שהוחמו:

אין נותנין ביצה חיה בצד המיחם בשביל שתתגלגל.
ולא יפקיענה בסודרין.
ורבי יוסי מתיר.
ולא יטמיננה בחול ובאבק דרכים בשביל שתצלה.

מעשה שעשו אנשי טבריא והביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין.
אמרו להם חכמים:
אם בשבת - בחמין שהוחמו בשבת, ואסורין ברחיצה ובשתיה.
ביום טוב - בחמין שהוחמו ביום טוב, ואסורין ברחיצה, ומוותרין בשתיה.

גמרא

איבעיא להו:
 גלגל - מאי?

אמר רב יוסף:
 גלגל חייב חטאת.

אמר מר בריה דרב בינא:
 אף אגן נמי תנינא:

ל"ט, א **"כל שבא בחמין מלפני השבת - שורין אותו בחמין בשבת,**
וכל שלא בא בחמין מלפני השבת - מדיחין אותו בחמין בשבת.
חוש מן המליח ישן וקוליים האיספנין - שהדחתן זו היא גמר מלאכתן" (שבת כב,ב).
שמע מינה.

גמ'
כל שבא בחמין. כל מלוח שבא
 בחמין מע"ש חוזרין ושורין
 אותו בחמין בשבת ואין בו
 משום תיקון שהרי נתקן כבר:
מדיחין. שאין זה גמר מלאכתו
 אבל לא שורין:
חוץ מדג מלוח ישן או קוליים
האיספנין. דג שקורין טוניניא
 {טונה}:
שהדחתו זהו גמר מלאכתו.
 מדקרי ליה גמר מלאכתו ש"מ
 זהו בישולו וחייב:

159.לט, א

רש"י

והא דתנן. בפרק חבית נותנין
 כו' המים צונן:
 בחמה. בשמש:
 דשרי. דאין דרך בישולו בכך
 וחמה באור לא מיחלפא דליגור
 הא אטו הא:
 בתולדות האור. כגון אם הוחם
 הסודר הזה באור מתחילה:
 דאסיר. דהוי בישול:
 תולדות חמה. שהוחם הסודר
 בחמה:
 אטו תולדות האור. דמאן דחזי
 סבר דתולדות האור נינהו:

"ולא יפקיענה בסודרין".

והא דתנן:

"נותנין תבשיל לתוך הבור - בשביל שיהא שמוז,
 ואת המים היפים ברעים - בשביל שיצננו.
 ואת הצונן בחמה - בשביל שיחמו" (שבת כב,ד).
 לימא רבי יוסי היא ולא רבנן?

אמר רב נחמן:

בחמה - דכוליה עלמא לא פליגי דשרי.
 בתולדות האור - כוליה עלמא לא פליגי דאסיר.
 כי פליגי - בתולדות החמה,
 מר סבר: גזרינן תולדות החמה אטו תולדות האור.
 ומר סבר: לא גזרינן.

160. לט, א

רפ"י

שמא יטמין ברמץ. דמאן דחזי סבר מכדי האי לבשולי והאי לבשולי ותרוייהו דרך הטמנה מה לי רמץ מה לי חול ומשום הכי מודה ר' יוסי:

שמא יזיז עפר. שמא לא יהא שם חול עקור לכל הצורך ואתי לאזוזי עפר הדבוק והוי חופר גומא:

עפר תיחוח. כלומר תיחוח בעומק דליכא למיחש למזוזי:

גג רותח. שרתחו חמה:

ואין מגלגלין בסיד רותח. דהוא תולדות האור:

ליכא למיגזר. בגג רותח דהא לא מטמין ליה:

אלא. לשמא יזיז עפר ויכסנו בו ליגזר:

לתוך אמה של חמין. וחמי טבריא לאו תולדות האור נינהו ואפי"ה אסרו להו ומודה בהא ר' יוסי:

דדמיא להטמנה. שמטמין מים במים:

מי סברת מעשה אסיפא קאי. לסייעתא דחול ואבק ולאורויי דתולדות תמה כי האי גוונא אסירי לדברי הכל:

ארישא קאי. אפלוגתא ורבנן הוא דאמרי לה אבל לר' יוסי כה"ג לא מיתסר אלא משום דהני תולדות האור נינהו:

והא מעשה. דחמי טבריא דתולדות חמה נינהו ודמי לאפקעתא דסודרין דליכא למגזר לשמא יזיז ואסרי להו:

"ולא יטמיננה בחול".

ולילפלוג נמי רבי יוסי בהא!

רבה אמר:

גזרה שמא יטמין ברמץ.

רב יוסף אמר:

מפני שמזוזי עפר ממקומו.

מאי ביניהו?

איכא ביניהו:

עפר תיחוח.

מיתיבי:

"דבן שמעון בן גמליאל אומר:

מגלגלין ביצה על גבי גג רותח,

ואין מגלגלין ביצה על גבי סיד רותח".

בשלמא למאן דאמר: "גזרה שמא יטמין ברמץ" - ליכא למיגזר.

אלא למאן דאמר: "מפני שמזוזי עפר ממקומו" - ליגזר!

סתם גג לית ביה עפר.

תא שמע:

"מעשה שעשו אנשי טבריא והביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין" וכו'.

בשלמא למאן דאמר: "גזרה שמא יטמין ברמץ" - היינו דדמיא להטמנה.

אלא למאן דאמר: "מפני שמזוזי עפר ממקומו" - מאי איכא למימר?

מי סברת מעשה טבריא אסיפא קאי? ארישא קאי - "לא יפקיענה בסודרין ורבי יוסי מתיר",

והכי קאמרי ליה רבנן: הא מעשה דאנשי טבריא דתולדות חמה הוא ואסרי להו רבנן!

אמר להו: ההוא תולדות אור הוא, דחלפי אפיתחא דגיהנם.

161. לט, א-ב

רש"י

בטלה הטמנה. נאסרה הטמנה
 בדבר המוסיף הבל דהא מבעי
 נתנו שם הסילון ומפני שהצוננן
 מתחממין בכך ואע"ג דממילא
 אסור:
 לסילונייהו. לסילונין שלהן
 שחזרו בהן:

אמר רב הסדא:
 למ, ב ממעשה שעשו אנשי טבריא ואסרי להו רבנן:
 בטלה הטמנה בדבר המוסיף הבל,
 אפילו מבעוד יום.

אמר עולא:
 הלכה כאנשי טבריא.

אמר ליה רב נהמון:
 כבר תבריהו אנשי טבריא לסילונייהו.

162. לט, ב - מ, א

"מעשה שעשו אנשי טבריא, [והביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין. אָמְרוּ לָהֶם חַמְמִים: אַם בַּשַּׁבָּת - בְּחַמִּין שֶׁהוּחֲמוּ בַשַּׁבָּת, וְאַסוּרִין בְּרַחֲצָה וּבַשְּׂתִיָּה. בְּיוֹם טוֹב - בְּחַמִּין שֶׁהוּחֲמוּ בְיוֹם טוֹב, וְאַסוּרִין בְּרַחֲצָה, וּמוֹתְרִין בַּשְּׂתִיָּה".

מאי "רחיצה"?

אילימא רחיצת כל גופו - אלא חמין שהוחמו בשבת הוא דאסורין, הא חמין שהוחמו מערב שבת מותרין! והתניא:

"חמין שהוחמו מערב שבת, למחר רוחץ בהן פניו ורגליו, אבל לא כל גופו!" אלא פניו ורגליו.

אימא סיפא: "ביום טוב, חמין שהוחמו ביום טוב, ואסורין ברחיצה ומותרין בשתייה". לימא תנן סתמא כבית שמאי?

דתנן:

"בית שמאי אומרים:

לא יחס אדם חמין לרגליו, אלא אם בן ראויין לשתייה, ובית הלל מתירין" (ביצה כא, ב)!

אמר רב איקא בר חנניא: להשתטף בהן כל גופו עסקינן, והאי תנא הוא. דתניא:

"לא ישתטף אדם כל גופו בין בחמין ובין בצונן. דברי רבי מאיר, רבי שמעון מתיר. רבי יהודה אומר: בחמין אסור, בצונן מותר" (תוספתא דג).

אמר רב חסדא: מחלוקת בכלי, אבל בקרקע דברי הפל מותר.

והא מעשה דאנשי טבריא, בקרקע הנה, ואסרי להו רבנן!

אלא אי איתמר, הכי איתמר: מחלוקת בקרקע, אבל בכלי - דברי הפל אסור.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: הלכה כרבי יהודה.

אמר ליה רב יוסף: בפירוש שמיע לך, או מקללא שמיע לך?

מאי "קללא"?

דאמר רב תנחום אמר רבי יוחנן אמר רבי ינאי אמר רב: כל מקום שאתה מוצא שנים חלוקין, ואחד מכריע - הלכה כדברי המכריע.

רפ"י

ראויין לשתייה. דמחים להו לשתייה ואי בעי רוחץ בהן פניו: להשתטף. שנתן על גופו ומשתטף:

והאי תנא. ר' שמעון היא דמתיר להשתטף כל גופו בשבת בחמין שהוחמו מע"ש והיינו דקאמר כחמין שהוחמו בשבת אסור הא שהוחמו מאתמול שרי ואי בייט כחמין שהוחמו בייט ואסור ברחיצה דאפי' בית הלל לא שרי להחם בייט אלא לפניו ידיו ורגליו אבל לשיטוף כל גופו לא:

לא ישתטף. בשבת:

בין בחמין. ואפי' הוחמו בחול: בכלי: דהרואה אומר היום הוחמו ומוכחא מילתא דתולדות האור נינהו ואתי להחם בשבת כגון נתן צונן בחמין:

אבל בקרקע. כגון אמבטאות של מרחצאות והן חמי האור:

מותר. דבטלי להו מתורת חמין: והא מעשה דאנשי טבריא כו'. אלמא במילתייהו קיימי:

רש"י

הדר ביה רבי עקיבא. כדאמרינן בפירקין דלעיל (דף כט:): לשון מכריע מכביד מטה כף מאזנים ומכריע את שכנגדו כגון הכא בחמין אסור השתא הוה ליה ר' שמעון דמתיר בחמין יחיד במקום שנים נמצא ר' יהודה מכביד את כף המשקולת שהרי ר' יהודה עם רבי מאיר שוים לאיסור ובצונן מותר הוי ליה ר' מאיר בצונן יחיד במקום שנים נמצא ר' יהודה מכביד את כף המשקולת:
ה"מ. דא"ר יוחנן הלכה כדברי המכריע במכריע במשנה כי ההיא דמטלניות:

חוץ מקולי מטלניות,
שאף על פי שרבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מיקל, ורבי עקיבא מכריע אין הלכה כדברי המכריע.
תדא: דרבי עקיבא תלמיד הוא.
ועוד: הא הדר ביה רבי עקיבא לגביה דרבי יהושע.

מ,א

ואי מקללא - מאי?

דילמא הני מילי במתניתין, אבל בבבביתא לא.

אמר ליה:

אנא בפירוש שמיע לי.

163. מ, א

רפ"י

כעין פניו. כלומר כל אבר בפני עצמו:
 רוחץ בהן כל גופו. ביחד אלא שמשייר אבר אחד:
 איתיביה כל הני. וליכא לשנויי כעין פניו ידיו ורגליו דהא כל גופו יחד קאמר חוץ מאבר אחד:
 א"ל רב יוסף לאבני. משום דגדל אבני בבית רבה בר נחמני שהיה ראש קודם לרב יוסף ומת היה שואלו רב יוסף איך היה רואהו נוהג:
 מי עביד כשמעתי דרב. בהא מילתא דרחיצה:
 מאי תבעי ליה. שיטה דהש"ס פרכא ליה:
 לא שמיע ליה. לרבה הא תיובתא משום הכי מספקא ליה לרב יוסף ברבה דדילמא עביד כרב:
 ואי לא שמיעא ליה. אמאי מספקא ליה לרב יוסף:
 הא ודאי עביד. רבה בכל מילי כרב:

אָתְמַר:

חַמִּין שֶׁהוֹחֲמוּ מֵעֶרֶב,

רַב אָמַר:

לְמַחֵר רוֹחֵץ בְּהֵן כֹּל גּוּפוֹ, אָבֵר וְאָבֵר.

וְשִׁמוּאֵל אָמַר:

לֹא הִתִּירוּ לְרוֹחוֹן, אֲלֵא פָּנָיו, יָדָיו וְרַגְלָיו.

מִיתִיבִי:

"חַמִּין שֶׁהוֹחֲמוּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת, לְמַחֵר רוֹחֵץ בְּהֵן פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו, אֲבָל לֹא כֹל גּוּפוֹ".

תְּיֻבְּתָא דְרַב!

אָמַר לֵה רַב:

"לֹא כֹל גּוּפוֹ" - כָּבַת אַחַת, אֲלֵא אָבֵר אָבֵר.

וְהָא: "פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו" קִתְּנִי!

כְּעִין "פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו".

תָּא שְׁמַע:

"לֹא הִתִּירוּ לְרוֹחוֹן בְּחַמִּין שֶׁהוֹחֲמוּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת, אֲלֵא פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו!"

הֲכֵא נָמִי, כְּעִין פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו.

תִּנְיָא כְּוֹתִיָּה דְשִׁמוּאֵל:

"חַמִּין שֶׁהוֹחֲמוּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת, לְמַחֵר רוֹחֵץ בְּהֵן פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו, אֲבָל לֹא כֹל גּוּפוֹ, אָבֵר אָבֵר. וְאִין צָרִיךְ לִזְמַר - חַמִּין שֶׁהוֹחֲמוּ בְּיוֹם טוֹב".

רַבָּה מִתְּנִי לָהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא דְרַב בְּהָא לִישָׁנָא:

חַמִּין שֶׁהוֹחֲמוּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְמַחֵר,

אָמַר רַב: רוֹחֵץ בְּהֵן כֹּל גּוּפוֹ וּמְשִׁיר אָבֵר אָחַד.

אִיתִיבִיָּה כֹל הֵי תְיֻבְּתָא!

תְּיֻבְּתָא.

אָמַר לִיָּה רַב יוֹסֵף לְאַבְיִי:

רַבָּה מִי קָא עָבִיד כְּשִׁמְעָתִיָּה דְרַב?

אָמַר לִיָּה:

לֹא יָדַעְנָא.

מָאִי תִיבְעִי לִיָּה?

פְּשִׁיטָא דְלֹא עָבִיד, דְּהָא אִיתּוּתְב!

דִּילְמָא לֹא שְׁמִיעָא לִיָּה.

וְאִי לֹא שְׁמִיעָא לִיָּה וְדָאִי עָבִיד!

דְּאָמַר אַבְיִי:

כֹּל מִיָּלִי דְמַר עָבִיד כְּרַב,

כִּר מַהֲנִי תִלְתְּ דְעָבִיד כְּשִׁמוּאֵל:

רס"י

כחומרי דרב הוה עביד.. בר
מהני תלת חומרי אבל כקולי
דרב איכא דלא עביד והא קולא
היא ודילמא לא עביד :

מטילין מבגד לבגד,
ומדליקין מנר לנר,
והלכה כרבבי שמעון בגרידה!

כחומרי דרב - עביד,
כקולי דרב - לא עביד.

164. מ, א-ב

רס"י

שפקו נקביו. שלא יצא חמימותו :
רוחץ בו מיד. ואין צריך להמתין בכדי שיעשה ל"א שפקו נקביו אותן נקבים שמרחץ מתחמם על ידיהן שאור ניסקת מבחוץ מתחתיו לוי"ה ועיקר רוחץ בו מיד שהרי לא נתחמם בשבת אבל בשבת לא שהרי גזרו על הרחיצה :
ומשתטף בבית החיצון. שלפני המרחץ ולא בתוך המרחץ שלא יאמרו רוחץ הוא כדאמרן דאסרו את הרחיצה אבל הזיעה התיירו והיאך היא זיעה עומד או יושב בבית המרחץ ואינו נותן מים עליו והוא מתחמם ומזיע :
מחופין בנסרים. ולא היו צריכין לחוש שמא נתחממו בשבת מחומו של מרחץ :
התחילו לאסור. את הזיעה :
אמבטאות. בתי מרחץ גדולים :
מטייל בהן. מהלך בתוכן לפי דרכו ולא להזיע :
ואינו חושש. שמא יאמרו מזיע הוא ואע"ג דאסרו את הזיעה :
מאי עוברי עבירה. דקאמר לעיל שאסרו זיעה על ידיהן :
אסרו להן את החמין. לגמרי :
ועדיין היו רוחצין בחמין. שהוחמו מבע"י :
שאינ הדבר עומד. שלא היו ציבור יכולין לקבל מתוך שאסרו להם את הכל :
במקומה עומדת. לאיסור :
כי האי תנא. דאמר לעיל משהתחילו עוברי עבירה התחילו לאסור הזיעה והרי לא נאסרה אלא ע"י הרוחצין בחמין מאתמול ואומרים מזיעין אנחנו ואין כאן אלא עבירת דבריהם שאסרו את החמין :
נפיש הבליהו. ומזיע :

תנו רבנן:

"מרחץ שפקו נקביו מערב שבת - למוצאי שבת רוחץ בו מיד.
 פקו נקביו מערב יום טוב - למחר נכנס ומזיע, ויוצא ומשתטף בבית החיצון.
 אמר רבי יהודה:

מעשה במרחץ של בני ברק שפקו נקביו מערב יום טוב,
 למחר נכנס רבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא והזיעו בו ויצאו ונשתטפו בבית החיצון.
 אלא שחמין שלו מחופין בנסרים.
 נשבא הדבר לפני חכמים אמרו:
 אף על פי שאין חמין שלו מחופין בנסרין.
 ומשרבו עוברי עבירה התחילו לאסור.
 אמבטאות של כרפין מטייל בהן ואינו חושש" (תוספתא ד, ב).

מאי "עוברי עבירה"?

דאמר רבי שמעון בן פאי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא:
 בתחילה היו רוחצין בחמין שהוחמו מערב שבת,
 התחילו הפלגים להחם בשבת, ואומרים: מערב שבת הוחמו.
 אסרו את החמין והתירו את הזיעה.
 ועדיין היו רוחצין בחמין ואומרים: "מזיעין אנחנו".
 אסרו להן את הזיעה, והתירו חמי טבריה.
 ועדיין היו רוחצין בחמי האור, ואומרים: בחמי טבריה רחצנו.
 אסרו להן חמי טבריה, והתירו להן את הצונן.
 ראו שאין הדבר עומד להן, התירו להן חמי טבריה,
 וזיעה במקומה עומדת.

אמר רבא:

האי מאן דעבר אדרבנן,
 שרי למיקרי ליה "עברינא".

כמאן?

מ, ב

כי האי תנא:
 "אמבטאות של כרפין מטייל בהן ואינו חושש".

אמר רבא:

דוקא - כרפין,
 אבל דכפרים - לא.

מאי טעמא?

כיון דזוטרין נפיש הבליהו.

165. מ, ב

רס"י

מפשייר. מחמם לשון פושרין :
מיחם אדם. מחמם :
אלונטית. טיול"א {מגבת}
 ונראה לי בגד שמסתפגין בו
 דבכל דוכתא קרי לה אלונטית :
על גבי מעיים. כשהוא חש
 במעיו מחממין לו כלי או בגד
 ומניחו שם ומועיל :
ובלבד שלא יביא קומקומוס
כו'. שמא ישפכו עליו ונמצא
 רוחץ בשבת בחמין :
מפני סכנה. פעמים שהן
 רותחין :
לא שיחמו. לא שיניחם שם עד
 שיחמו :
אלא שתפיג צינתן. במקצתן
 שתפיג שתתחלף כמו וריחו לא
 נמר (ירמיה מח) מתרגמין
 וריחיה לא פג :
לא בשביל שיבשל. שלא תניחנו
 שם כדי בישול שתהא היד
 סולדת בו :
סכה ידה. אבל להפשיירו בפך
 כדרך שעושה בחול לא ופליג
 אדרב יהודה :
להתיירא. מאי דאסר רבי יהודה
 בשמן בישול שרי ת"ק ומים
 דוקא נקט ולא שיחמו דיש בהן
 בישול אבל שמן אע"פ שהיד
 סולדת דהיינו בישול דרי יהודה
 שרי לת"ק :
סולדת. נמשכת לאחוריה
 מדאגה שלא תכזה וזהו לשון
 ואסלדה בחילה (איוב ו) ואדאג
 ברעדה ואמשך מתלונתי מדאגת
 יום הדין אם הייתי יודע
 שמייתי קרובה ולא יחמול :
שמן יש בו משום בישול. הלכך
 לא כדי שיבשל אלא כדי שיפשר
 שרי דהפשרו אין זה בישולו :
ואתא רבי שמעון למימר
דהפשיירו זהו בישולו. הלכך
 כדעבדין בחול לא ליעביד אלא
 כלאחר יד על ידי שינוי :
לאיסורא. אמרה תנא קמא
 לשמן דמיא הוא דשרי להפשייר
 אבל שמן הפשרו זהו בישולו :
איכא בינייהו כלאחר יד.
 דלתנא קמא אפ"י ע"י שינוי
 אסור :

תנו רבנן:

"מתחמם אדם בנגד המדורה, ויוצא, ומשתטף בצונן.
 ובלבד שלא ישתטף בצונן ויתחמם בנגד המדורה.
 מפני שמפשייר מים שעליו".

תנו רבנן:

"מיחם אדם אלונטית ומניחה על בני מעים בשבת,
 ובלבד שלא יביא קומקומוס של מים חמין ויניחנו על בני מעים בשבת,
 ודבר זה אפילו בחול אסור, מפני הסכנה".

תנו רבנן:

"מביא אדם קיתון מים ומניחו בנגד המדורה.
 לא בשביל שיחמו, אלא בשביל שתפיג צינתו.
 רבי יהודה אומר:
 מביאה אשה פך של שמן ומניחתו בנגד המדורה.
 לא בשביל שיבשל אלא בשביל שיפשר.
 רבן שמעון בן גמליאל אומר:
 אשה סכה ידה שמן ומחממתה בנגד המדורה, וסכה לבנה קטן, ואינה חוששת".

איבעיא להו:

"שמן" מה הוא לתנא קמא?

רבה ורב יוסף דאמרי תרוניהו:

להתיירא.

רב נחמן בר יצחק אומר:

לאיסורא.

"רבה ורב יוסף דאמרי תרוניהו: להתיירא"

שמן אף על פי שהיד סולדת בו - מותר.

סבר תנא קמא: שמן אין בו משום בשול.

ואתא רבי יהודה למימר: שמן יש בו משום בשול, והפשיירו לא זה הוא בשולו.
 ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר: שמן יש בו משום בשול, והפשיירו זהו בשולו.

"רב נחמן בר יצחק אומר: לאיסורא"

שמן אף על פי שאין היד סולדת בו - אסור.

קסבר: שמן יש בו משום בשול, והפשיירו זהו בשולו.

ואתא רבי יהודה למימר: הפשיירו לא זהו בשולו.

ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר: שמן יש בו משום בשול, והפשיירו זהו בשולו.

רבן שמעון בן גמליאל היינו תנא קמא!

איכא בינייהו:

קלאחר יד.

166. מ, ב

רפ"י

והיכי דמי. סלוד יש שסולד
 מרתיחה מועטת ויש שאינו
 סולד:
נכנסתי. בשבת ובחמי טבריא
 הוה שלא נאסרו כדאמר לעיל
 התיירו להם חמי טבריא:
באמבטי. כגון בריכה עשויה
 בקרקע שהמים נכנסים שם
 ונאספין:
ובקשתי להניח שם פך שמן.
 להפשיר לסוך הימנו קודם
 הרחיצה:
טול. מן המים:
בכלי שני. שיצטננו מעט דכלי
 שני אינו מבשל ואח"כ תן הפך
 לתוך אותו כלי שני דהך אמבטי
 שהחמין נמשכין לה מן המעיין
 חשיב לה ככלי ראשון שנרתחו
 בו שאע"פ שהעבירו מעל האור
 מבשל כדתנן לקמן (ד' מב.)
 האילפס והקדירה שהעבירן
 מרותחין לא יתן לתוכן תבלין:
וש"מ הפשרו. במקום הראוי
 לבישול:
זהו בישולו. דהא להפשיר
 בעלמא הוא דקבעי ואסר ליה:
והיכי עביד הכי. להורות
 הוראה שהוא דבר תורה בבית
 המרחץ:
להרהר. בדברי תורה:
דברים של קדש. דברי תורה:
אסור לאומרן. במקום הטנופת
 ואפי' בלשון חול:
אין מדיחין. דלמא אתי לאשווי
 גומות:
דהא מעשה דרבי אחר גזירה
הוה. שגזרו על הזיעה ועל כרחין
 בחמי טבריא הוא דהוי ורבי
 יהושע דאמר לעיל בימי רבי
 הוה אלמא בימי רבי כבר
 נגזרה:
וקאמר ליה טול בכלי שני. אבל
 ראשון לא אלמא יש בהן משום
 בישול:
מרדות. רדוי:

אמר רב יהודה אמר שמואל:
 אָחַד שָׁמֵן וְאָחַד מֵיִם יָד סוּלְדָת בּוּ - אָסוּר.
 אִין יָד סוּלְדָת בּוּ - מוּתָר.

והיכי דמי יד סולדת בו?

אמר רבא:
 כל שפריסו של תינוק נכזית.

אמר רב יצחק בר אבדימי:
 פעם אחת נכנסתי אחר **רבי** לבית המרחץ,
 ובקשתי להניח לו פך של שמן באמבטי.
 ואמר לי: טול בכלי שני ותן.

שמע מינה תלת:
 שמע מינה: שמן - יש בו משום בשול.
 ושמע מינה: כלי שני - אינו מבשל.
 ושמע מינה: הפשרו - זהו בשולו.

היכי עביד הכי?
 והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
 בקל מקום מותר להרהר חוץ מבית המרחץ ובית הכסא!

וכי תימא: בלשון חול אמר ליה -
 והאמר אביי:
 דברים של חול - מותר לאומרן בלשון קודש,
 של קודש - אסור לאומרן בלשון חול!

אפרושי מאיסורא שאני.

תדע,
 דאמר רב יהודה אמר שמואל:
 מעשה בתלמידו של **רבי מאיר** שוננס אחריו לבית המרחץ ובקש להדיח קרקע.
 ואמר לו: אין מדיחין.
 לסוך לו קרקע.
 אמר לו: אין סכין.
 אלמא: אפרושי מאיסורא שאני, הכא נמי לאפרושי מאיסורא שאני.

אמר רבינא:
 שמע מינה המבשל בחמי טבריה בשבת - חייב.
 דהא מעשה דרבי לאחר גזירה הוה,
 ואמר ליה: טול בכלי שני ותן.

איני?
 והאמר רב חסדא:
 המבשל בחמי טבריה בשבת פטור!

מאי "חייב"?
 נמי דקאמר מכת מרדות.

167. מ, ב - מא, א

רפ"י

שט. צף :
דשט באמבטי. בשבת :
ולא ידענא אי עקר. רגליו מן
הארץ דקסבר כי תנן אין שטין
על פני המים במשילין פירות
בנהר גדול תנן דאיכא למגור
שמא יעשה חבית של שייטין
כדאמרין התם אבל באמבטי
לא :
אי לא עקר. רגליו :
לא ישוט. דאע"ג דליכא למיגור
אסור :
ואפילו עומדת בחצר. דליכא
למיגור שמא יתיו מים ברגליו
חוץ לארבע אמות : **הא**. דאסיר :
דלית ליה גידודי. שאין שפתה
גבוהה שיהיו המים עמוקים
אצל שפתה כמו באמצע דכיון
שאינ עמוקים שם כי מטי סמוך
לשפתה נועץ רגליו בקרקע
וחופר וממחה העפר לתוך המים
ודמי למגבל ולי נראה דאית ליה
גידודי שרי דלא דמי לנהר אלא
לכלי דלית ליה גידודי דמאי
לנהר ואסור :
שהניח ידיו. כשהיה רוחץ
משום צניעות : **אי נגע**. באמה :
כאילו מביא מבול לעולם.
שמתחמם ובא לידי קרי וזה
קלקולו של דור המבול
מוציאים שכבת זרע לבטלה
דכתיב כי השחית כל בשר וגוי
(בראשית ו) :
כבולשת. עשאוה להא דר' אבהו
בולשת חיילות גייס הבא לעיר
על שם שמחפשין ובולשים את
העיר קרי לה בולשת :
בשעת שלום. כגון שהוא של
אותה מלכות :
כאילו כופר. דנראה שהוא בוש
בדבר :
כי נחית. לנהר פניו כלפי הנהר
ואין כאן משום צניעות אסור
לכסותו :
כי סליק. ופניו כלפי העם מותר
משום צניעות :
ר' זירא זקיף. דחייש לדרב שלא
יראה ככופר :

אמר רבי זירא:

אנא חזיתיה לרבי אבהו דשט פאמבטי, ולא ידענא אי עקר, אי לא עקר.

פשיטא דלא עקר,

דתניא:

"לא ישוט אדם בבריכה מלאה מים, ואפילו עומדת בחצר!"

לא קשיא:

מא, א הא - דלית ליה גידודי,

הא - דאית ליה גידודי.

אמר רבי זירא:

אנא חזיתיה לרבי אבהו שהניח ידיו כנגד פניו שלמטה,

ולא ידענא אי - אי נגע, אי - לא נגע?

פשיטא דלא נגע.

דתניא:

"רבי אליעזר אומר:

כל האוחז באמה ומשתין כאילו מביא מבול לעולם!"

אמר אביי:

עשאוה כבולשת.

דתנן:

"בולשת שנכנסה לעיר, בשעת שלום, חביות פתוחות - אסורות.

סתומות - מותרות.

בשעת מלחמה - אלו ואלו מותרות.

לפי שאין פנאי לנסוף" (עבודה זרה עב).

אלמא: כיון דבעיתי לא מנסכי.

הכא נמי כיון דבעית לא אתי להרהורי.

והכא מאי בעיתותא?

ביעתותא דנהרא.

איני?!

והאמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב:

כל המניח ידיו כנגד פניו של מטה כאילו פופר בביתו של אברהם אבינו!

לא קשיא:

הא - כי נחית,

הא - כי סליק.

כי הא רבא שחי.

רבי זירא זקיף.

רבנן דבי רב אשי,

כי קא נחתי - זקפי,

כי קא סלקי - שחי.

168. מא, א

רבי זירא הוה קא משתמיט מדרב יהודה, דבעי למיסק לארעא דישראל, דאמר רב יהודה:

כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה,

שנאמר: "בבלה יובאו ושמה יהיו"¹ (ירמיהו כז, כב).

אמר: איזיל ואשמע מיניה מילתא ואיתי ואיסק.

אזל אשכחיה דקאי בי באני וקאמר ליה לשמעיה:

הביאו לי נתר, הביאו לי מסרק, פתחו פומיכו ואפיקו הבלא, ואשתו ממיא דבי באני,

אמר: אילמלא באתי אלא לשמוע דבר זה דיי.

בשלמא "הביאו נתר הביאו מסרק" - קא משמע לן דברים של חול מותר לאומרם בלשון קדש.

"פתחו פומיכו ואפיקו הבלא" - נמי קשמואל,

דאמר שמואל:

הבלא מפיק הבלא.

אלא "אשתו מיא דבי באני" - מאי מעליותא?

דתניא:

"אכל ולא שתה - אכילתו דם, וזהו תחילת חולי מעיים.

אכל ולא הלך ארבע אמות - אכילתו מרקבת, וזהו תחילת ריח רע.

הנצרך לנקביו ואכל - דומה לתנור שהסיקוהו על גבי אפרו, זהו תחילת ריח זוהמא.

רחץ בחמין ולא שתה מהן - דומה לתנור שהסיקוהו מבחוץ ולא הסיקוהו מבפנים.

רחץ בחמין ולא נשתטף בצונן - דומה לברזל שהכניסוהו לאור ולא הכניסוהו לצונן.

רחץ ולא סך - דומה למים על גבי חבית".

רפ"י

משתמיט. היה ירא ליראות לו משום דהוה בעי רבי זירא למיסק לארעא דישראל ורב יהודה לא סבירא ליה וירא פן יגזור עליו מליך:

בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי וגו'. ורי זירא אמר לך האי קרא בכלי שרת כתיב כדאמרינן בשני דיני גזירות (כתובות קיא.):

הביאו לי נתר. לחוף את ראשי וקאמר להו בלשון הקודש:

פתחו פומיכו. ויכנס הבל בית המרחץ לתוך הגוף ויוציא הבל של זיעה:

ואשתו. מן מים חמין ואפי' לא הוחמו אלא לרחיצה:

מותר לאומרן. בבית המרחץ ואפי' בלשון קודש:

הבלא. דמרחץ הנכנס דרך הפה:

מפיק הבלא. דזיעה:

ולא הלך ד' אמות. קודם שישן:

מרקבת. אינה מתעכלת לעשות זבל:

ריח רע. ריח הפה:

ריח זוהמא. כל גופו מזוהם בזיעה תמיד:

ולא הסיקוהו מבפנים. שאינו מטיב לכלום:

ולא הכניסוהו לצונן. שהן מחזקין את הברזל:

למים ע"ג חבית. על שוליו וצדדיו שאינם נכנסים לתוכו:

¹ בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אותם נאום ה', והעליתים והשבתים אל המקום הזה

169. מא, א

רש"י

מתני'

מוליאר הגרוף. מן הגחלים
מבעי'י:
שותין. ממימיו בשבת ואעי"פ
שהוחמו קצת מחמת הכלי לפי
שאינו מוסיף הבל אלא משמר
ומקיים חוס שלהם שלא יצטנו
בגמרא מפרש מוליאר מים
מבפנים וגחלים מבחוץ כלי שיש
בו בית קיבול קטן אצל דופנו
מבחוץ מחובר לו ונותן שם
גחלים והמים בקיבולו הגדול
ורבותינו מפרשים מוליאר שני
שולים ואנטיכי בי דודי מחיצה
בינתיים ולי נראה להפך דאם כן
ה"ל למיתני מים מלמעלה
וגחלים מלמטה ועוד דנחשתה
דתני באנטיכי לשון שולים הן
והן אומרים לשון נחושת ושאני
נחשת מחרס:
אנטיכי. מפרש בגמרא:

גמ'

בי כירי. חלל יש בכירה אצל
חלליה שהגחלים בו ומים
נתונים בחללה השני ואעי"ג
דדמי למוליאר מיהו כירה
דופנה עב והאור תדיר בתוכה
כל ימות החול ודופנה חס מאד
ומוסיף הבל במים אעי"פ
שגרופה מן הגחלים:
בי דודי. יורה גדולה עושין לה
שתי שוליים ונותנין גחלים בין
שניהם והמים על העליונים:
וכל שכן. דבי כירי אסור
כדפרישית שמתוך שהאור תדיר
בו ודופנו עב מרתיח:
אבל בי דודי לא. שהרי הוא
כמוליאר:
שנחושתה. נחושת שלה אלמא
בירה של נחשת קאי ונחשת
משמר רתיחתו ואני אומר
נחושתה לשון שולים כדכתיב
(יחזקאל טז) יען השפך נחשתך
ולשון של המשנה נחשתו של
תנור במסכת כלים (פ"ח מ"ג)
ושאני אנטיכי ממוליאר דמתוך
שהשולים מכוסים חומם
משתמר ואעי"ג שגרפו גחליהם:

משנה

מוליאר הגרוף - שותין הימנו בשבת.
אנטיכי - אף על פי שגרופה אין שותין הימנה.

גמרא

היכי דמי "מוליאר הגרוף"?

מים מבפנים וגחלים מבחוץ.

"אנטיכי".

רבה אמר:

בי כירי.

רב נחמן בר יצחק אמר:

בי דודי.

**מאן דאמר "בי דודי" - כל שקן 'בי כירי',
ומאן דאמר "בי כירי" - אכל "בי דודי" - לא.**

תניא כותיה דרב נחמן:

**"אנטיכי, אף על פי שגרופה וקטומה - אין שותין הימנה,
מפני שנחושתה מחממתה".**

170. מא, א-ב

רש"י

מתני'

המיחם. קומקמוס של חמין :
שפינהו. כולה מתניתין מפרש
בגמרא :

גמ'

מאי קאמר. מאי פינהו ומאי לא
יתן והדר אמר אבל נותן :
והלא מצרף. כשכלי מתכות חס
ונותן לתוכו צונן מחזקים את
הכלי וזו היא גמר מלאכת
הצורפין שרתיחת האור
מפעפעתו וקרוב להשבר והמים
מצרפין פעפועיו שולדי"ר
{ **לרתד** } בלע"ז :
שפינהו. משמע שפניו לעצמו
מעל האור :

מְשָׁנָה

"המיחם שפינהו - לא יתן לתוכו צונן בשביל שיחמו.
אבל נותן הוא לתוכו או לתוך הפוס כדי להפשיטו."

גְּמָרָא

מאי קאמר?

אמר רב אדא בר מתנא:

הכי קאמר: המיחם שפינהו ממונו מים חמין - לא יתן לתוכו מים מועטים כדי שיחמו,
אבל נותן לתוכו מים מרובים - כדי להפשיטו.

מא, ב והלא מצרף!

רבי שמעון היא,

דאמר: דבר שאין מתכוין - מותר.

מתקיף לה אביי:

מידי מיחם שפינהו ממונו מים קתני!?

"מיחם שפינהו" קתני!

אלא אמר אביי:

הכי קאמר: המיחם שפינהו ויש בו מים חמין לא יתן לתוכו מים מועטים בשביל שיחמו,
אבל נותן לתוכו מים מרובים כדי להפשיטו.

ומיחם שפינהו ממונו מים, לא יתן לתוכו מים כל עיקר, מפני שמצרף.

ורבי יהודה היא,

דאמר: דבר שאין מתכוין - אסור.

171. מא, ב - מב, א

רס"י

אבל לצרף. שפינהו ממנו החמין:
הכי איתמר לא שנו. דפינהו שרי לתת לתוכו צונן:
אלא שיעור להפשיר. ולא לצרף כגון שלא מלאהו כולו ורב משמע ליה פינהו כרב אדא שפינה ממנו חמין:
אפילו שיעור לצרף שמלאהו כולו מותר. שאין מתכוין לכך:
גחלת של מתכת. שמשליכין לחוץ פסולת של ברזל דלא שייך כבוי בהכי מדאורייתא ומדרבנן אסורה והיכא דאיכא נוקא לרבים לא גזרו על השבות:
אבל לא של עץ. דאיסורא דאורייתא היא וחייב סקילה:
אפילו של עץ נמי. דהא לרבי שמעון מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה וכל כבוי אינו צריך לגופו חוץ מעושי פחמין או מהבהבי פתילה:
הלכך. כיון דאמרת לא גזרו שבות דכיבוי מתכת במקום נוקא דרבים:
קוץ ברשות הרבים מוליכו פחות פחות מד' אמות. עד שיסלקנו לצדי רשות הרבים דאיסורא דרבנן הוא:
ובכרמלית. דטלטול דידיה דרבנן:
אפילו טובא. יעבירונו בעקירה אחת:

אמר רב:

לא שנו, אלא להפשיר, אבל לצרף - אסור.

שמואל אמר:

אפילו לצרף נמי - מותר.

לצרף לכתחילה מי שרי??!

אי איתמר, הכי איתמר:

אמר רב:

לא שנו אלא שיעור להפשיר, אבל שיעור לצרף - אסור.

ושמואל אמר:

אפילו שיעור לצרף - מותר.

למימרא דשמואל, פרבי שמעון סבירא ליה??!

והאמר שמואל:

מכבין גחלת של מתכת ברשות הרבים בשביל שלא יזקו בה רבים.

אבל לא גחלת של עץ.

ואי סלקא דעתך סבר לה פרבי שמעון אפילו של עץ נמי!

בדבר שאין מתכוין - סבר לה פרבי שמעון,

במלאכה שאינה צריכה לגופה - סבר לה פרבי יהודה.

אמר רבינא:

הלכה,

קוץ: ברשות הרבים - מוליכו פחות פחות מארבע אמות.

בכרמלית - אפילו טובא.

172. מב, א

רפ"י

חמין לתוך צונן. דקסבר תתאה גבר ואין חמין מרתיחין את הצונן אלא מפשירין: ולא צונן לתוך חמין. שהתחתונים מרתיחים את העליונים דתתאה גבר: בכוס. דלשתיה קבעי להו ולא ניחא ליה שיחומו הרבה ועוד דכלי שני הוא: אוסר. אפילו חמין לתוך צונן: ספל הרי הוא כאמבטי. ואף על גב דכלי שני הוא הואיל ולא לשתיה אלא לרחיצה אסירי דניחא ליה שיחמו הרבה וגזרינן: אלא בשבת רחיצה בחמין ליכא. בתמיה דהא לרבי שמעון אפילו חמין לתוך צונן אסור לא משכחת חמין שהוחמו ואפילו מע"ש שלא יהיו צריכין להפיג רתיחתן ואם כן לא ירחוץ אפילו פניו ידיו ורגליו בחמין: מי סברת ר' שמעון אסיפא קאי. דלא שרי ת"ק אלא חמין לתוך צונן. ואתא איהו ואסר אף חמין לתוך צונן: ארישא קאי. לשתיה וצונן לתוך חמין דקשרו ב"ה קאסר:

"המיחם שפינהו - לא יתן לתוכו צונן בשביל שיחמו." אבא נותן [הוא לתוכו או לתוך הכוס נדי להפשידו].

תנו רבנן:

"נותן אדם חמין לתוך הצונן, ולא הצונן לתוך החמין, דברי בית שמאי.

ובית הלל אומרים:

בין חמין לתוך הצונן, ובין צונן לתוך החמין - מותר. במה דברים אמורים? בכוס.

אבל באמבטי - חמין לתוך הצונן, ולא צונן לתוך החמין. ורבי שמעון בן מנסיא אוסר."

אמר רב נחמן:

הלקה כרבי שמעון בן מנסיא.

סבר רב יוסף למימר: ספל הרי הוא כאמבטי.

אמר ליה אביי:

תני רבי חייא:

"ספל - אינו כאמבטי".

ולמאי דסליק אדעתא מעיקרא: דספל הרי הוא כאמבטי.

ואמר רב נחמן: הלקה כרבי שמעון בן מנסיא,

אלא בשבת רחיצה בחמין ליכא!

מי סברת רבי שמעון אסיפא קאי?

ארישא קאי:

"ובית הלל מתירין בין חמין לתוך צונן, ובין צונן לתוך החמין,

ורבי שמעון בן מנסיא אוסר צונן לתוך חמין".

לימא רבי שמעון בן מנסיא דאמר בבית שמאי?

הכי קאמר:

לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע:

חזינא ליה לרבא דלא קפיד אמנא,

מדתני רבי חייא:

"נותן אדם קיתון של מים לתוך ספל של מים,

בין חמין לתוך צונן,

ובין צונן לתוך חמין".

אמר ליה רב הונא לרב אשי:

דילמא שאני התם דמפסיק² כלי.

אמר ליה:

"מערה" איתמר.

"מערה אדם קיתון של מים לתוך ספל של מים,

בין חמין לתוך צונן,

בין צונן לתוך חמין".

² ע"פ גירסת כת"י מינכן ותוספות.

173. מב, א-ב

רס"י

מתני'

שהעבירן. מן האור:

מרותחין. בין השמשות:

לא יתן לתוכן תבלין. משתחשך דכלי ראשון כל זמן שרותח מבשל:

אבל נותן הוא לתוך הקערה.

דכלי שני אינו מבשל: תמחוי.

כעין קערה גדולה שמערה כל

האילפס לתוכה ומשם מערה

לקערות:

ר' יהודה אומר לכל וכו'. בגמי

מפרש אהי קאי אכלי ראשון או

אכלי שני:

חוץ מדבר שיש בו חומץ או ציר.

שהן מבשלין את התבלין כשהן

רותחין:

ציר. הנוטף מן הדגים

כשכובשים אותן במכבש:

גמ'

ארישא קאי. אאילפס דקא

אסר ת"ק וקאמר ר' יהודה לכל

אילפסין הוא נותן דכלי ראשון

לא מבשל:

או דילמא אסיפא קאי. אקערה

ותמחוי דקא שרי ת"ק וקא

אמר ליה רבי יהודה בכל קערות

ותמחויין מודינא לך חוץ מדבר

שיש בו חומץ ואפילו כלי שני

נמי לא:

דבכלי ראשון נמי לא בשלה.

ומותר ליתן ואפילו בכלי ראשון

משהעבירו מן האור:

משנה

האילפס והקדרה שהעבירו מרותחין - לא יתן לתוכן תבלין.

אבל נותן לתוך הקערה או לתוך התמחוי.

רבי יהודה אומר:

לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר.

מב,ב

גמרא

איבעיא להו:

רבי יהודה ארישא קאי, ולקולא,

או דילמא אסיפא קאי, ולחומרא?

תא שמע:

"רבי יהודה אומר:

לכל אילפסין הוא נותן, לכל הקדירות רותחות הוא נותן,

חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר."

סבר רב יוסף למימר:

מלח הרי הוא כתבלין,

דבכלי ראשון - בשלה,

דבכלי שני - לא בשלה.

אמר ליה אבוי:

תני רבי חייא:

"מלח אינה כתבלין",

דבכלי שני - נמי בשלה!"

ופליגא דרב נחמן,

דאמר רב נחמן:

צריקא מילחא בישולא כבישרא דתורא.

ואיפא דאמרי:

סבר רב יוסף למימר:

מלח הרי הוא כתבלין,

דבכלי ראשון - בשלה,

בכלי שני - לא בשלה.

אמר ליה אבוי:

תני רבי חייא:

"מלח אינה כתבלין",

דבכלי ראשון נמי - לא בשלה.

והיינו דאמר רב נחמן:

צריקא מילחא בישולא כבישרא דתורא.

174. מב, ב - מג, ב

רש"י

מתני'

אין נותנין בשבת:

כלי תחת הנר. לקבל בו שמן המטפטף משום דשמון מוקצה הוא וקסבר אין כלי ניטל בשבת אלא לצורך דבר הניטל אי נמי קסבר אסור לבטל כלי מהיכנו להושיב כלי במקום שלא יוכל עוד ליטלו (משום) דהוי כקובע לו מקום ומחברו בטיט ודמי למלאכה וכלי זה משיפול בו השמן המוקצה יהא אסור לטלטלו:

מותר. להניחה שם:
ואין ניאותין. נהנין:

גמ'

אע"פ שאמרו אין נותנין כלי תחת תרנגולת לקבל ביצתה. כשהיא מטילתה במקום מדרון שמא תתגלגל ותשבר ומדיוקא דמתניתין שמעינן לה דדמי לנותן כלי תחת הנר לקבל בו שמן:

אבל כופה עליה כלי. ולא תימא אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל:

באשפה. ויש לחוש שמא תשבר ברגלי אדם וכופה עליה כלי:

והצלה מצויה התירו. לטלטל כלי לצרכה ואף על פי שהביצה דבר שאינו ניטל בשבת: שאינה מצויה כגון מדרון וטיפטוף דשמון דמתני': נשברה לו חבית של טבל גרסינן:

מביא כלי. ואף על גב דטבל דבר שאינו ניטל הוא וחבית לא שכיחא דפקעה:

גולפי. חביות:

נותנין כלי. מתניתין היא ומותיב ליה מינה:

ניצוצות. שלהבת הנוטפת מן הנר כדי שלא ידלק מה שתחתיה ואע"ג דניצוצות לא מיטלטלי ולא שכיחי:

איתביה כופין קערה. של חרס על גבי הנר כו':

גחיני. נמוכין:

וכן קורה שנשברה כו'. משנה היא לקמן:

שנשברה. בשבת:

ארוכות המטה. לימוני"ש {יצולים} (מוטות אורך בעגלה, במחרשה וכו', כאן במיטה של פרקים):

בספסל. דכלי הוא ומותר לטלטלו:

בכשורי חדתי. שלא נבדקו עדיין וכשמכביד משא הבית עליהן שהיו טחין על גגותיהן בטיט שכיחי דפקעי:

תחת הדלף. לקבלו:

טעמא דרב חסדא. דאין נותנין כלי תחת התרנגולת:

מפני שמבטל כלי מהיכנו. שהיה מוכן מתחלה לטלטלו ועכשיו עושהו מוקצה:

מְשָׁנָה

אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן, ואם נתנוה מבעוד יום - מותר. ואין ניאותין ממנו - לפי שאינו מן המוכן.

גְּמָרָא

אמר רב חסדא:

אף על פי שאמרו: אין נותנין כלי תחת תרנגולת לקבל ביצתה, אבל כופה עליה כלי, שלא תשבר.

אמר רבה:

מאי טעמיה דרב חסדא?

קסבר: תרנגולת עשויה להטיל ביצתה באשפה, ואינה עשויה להטיל ביצתה במקום מדרון.

והצלה מצויה - התירו,

והצלה שאינה מצויה - לא התירו.

איתביה אביי:

והצלה שאינה מצויה לא התירו?!

והתנא:

"נשברה לו חבית של טבל בראש גגו,

מביא כלי ומניח תחתיה!"

בגולפי חדתי דשכיחי דפקעי.

איתביה:

"נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות!"

ניצוצות נמי שכיחי.

איתביה:

מג, א

"כופין קערה על הנר שלא יאחז בקורה!"

בבתי גחיני דשכיח בהו דליקה.

וכן "קורה שנשברה, סומכין אותה בספסל ובארוכות המטה!"

בכשורי חדתי דעבידי דפקעי.

"נותנין כלי תחת הדלף בשבת!"

בבתי חדתי דשכיחי דדלפי.

רב יוסף אמר:

היינו טעמא דרב חסדא:

משום דקא מבטל כלי מהיכנו.

איתביה אביי:

"חבית של טבל שנשברה מביא כלי אחר ומניח תחתיה!"

רפ"י

מוכן הוא. שאין בו מוקצה אלא איסורו ואם בא אחד ועבר על דברי חכמים שאסרו לתרום בשבת ותיקנו מתוקן ומותר לטלטלו ולאוכלו הלכך לאו מבטל כלי מהיכנו חשיב ליה: **אין בהן ממש.** ומותר ליטלן אחר שנפלו לתוכו: **וכן קורה כו'.** קס"ד שמהדקו שם ואינו יכול שוב ליטלו: **הראוי.** לשתיה כל אלו משניות הן: **כל בין השמשות.** אבל נתנו שם משחשיכה מותר ליטלו אם אין האפרוחים עליו: **בצריך למקומו.** להשתמש במקום הכלי ומתוך שיכול ליטלו לצורך מקומו מוליכו למקום שירצה: **לכסות בה את הכלי.** לסתום פי צלוחית:

אמר ליה:

טָבֵל מוֹכֵן הוּא אֲצֵל שַׁבַּת, שְׁאִם עֵבֶר וְתִקְנֵנוּ - מִתּוֹקָן.

"נִתְּנִין כְּלֵי תַּחַת הַנֵּר לְקַבֵּל נִיצוּצוֹת!"

אמר רב הונא בריה דרב יהושע:
ניצוצות אין בהן ממש,

"וְכֵן קוֹרֵה שְׁנֵשְׁבֵרָה, סוֹמְכִין אוֹתָהּ בְּסַפְסָל אוּ בְּאֵרוֹכוֹת הַמָּטָה!"

דרפי, דאי בעי שקיל ליה.

"נִתְּנִין כְּלֵי תַּחַת הַדֶּלֶף בְּשַׁבַּת!"

בְּדֶלֶף הָרְאוּי.

"כּוֹפִין אֶת הַסֵּל לִפְנֵי הָאֶפְרוּחִין שִׁיעֲלוּ וַיִּרְדּוּ!"

קסבר: מותר לטלטלו.

והתניא:
"אסור לטלטלו?"

בעודן עליו.

והתניא:
"אף על פי שאין עודן עליו - אסור!"

אמר רבי אבהו:
בעודן עליו כל בין השמשות,
מיגז דאיתקצאי בין השמשות - איתקצאי לכולי יומא.

אמר רבי יצחק:
כָּשֶׁם שְׁאִין נוֹתְנִין כְּלֵי תַּחַת תְּרַנְגוּלָתָ לְקַבֵּל בֵּיצָתָהּ,
כֵּן אֵין כּוֹפִין עֲלֶיהָ כְּלֵי בְּשִׁבִיל שְׁלֵא תִשְׁבֵּר.

קסבר: אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת.

מיתבי כל הני תיובתא!

ושני:
בצריה למקומו.

תא שמע:
"אחת ביצה שנולדה בשבת,
ואחת ביצה שנולדה ביום טוב -
אין מטלטליו,
לא לכסות בה את הכלי ולסמוך בה כרעי המטה.
אבל כופה עליה כלי בשביל שלא תשבר!"

רש"י

על גבי אבנים. מפני הגשמים שלא ימחו או לא יקבלו סיד מאחר ששרויות במים: **מקורזלות.** ראשן חד וראויות לקינוח דהוי דבר הניטל: **למיזגא.** להשען שכל הסבתן כד היתה יושב קצת ונשען קצת על שמאלו:

דאיכא דבש. דבר הניטל: **שתי חלות.** כל הכוורת עושין אותה הדבורים חלות חלות של צפחית דבש ושעוה וכשרודים אותן מניחין בה שתיים שיתפרנסו מהן הדבורים כל ימות הגשמים כדתנן בהמוכר את הספינה (בי"ב פ.) הלוקח חלות כוורתו של חברו מניח שתי חלות דסתמא לא מכרן:

מוקצות ניהו. לדבורים הדר הוה ליה דבר שאינו ניטל ואפי"ה מטלטלין מחצלת להצלתן:

דחשיב עלייהו. מאתמול לאכילה:

ומני. היא שהצרכת לתרוצה כשחישב וקתני דדבר שאין מתכוין מותר כר"ש:

אי ר"ש. אמר למה לי לאוקמיה בשחישב:

שלא יעשנו כמצודה. שלא יכסנה כולה אלא דנשבוק רווחא שיוכלו לצאת כי היכי דלא ליתצדו בהאי כיסוי ממילא ואע"ג דלא מיכוין למיצד אסור:

רב אשי אמר. לעולם דאיכא דבש טובא ודקשיא לך ימות הגשמים מי קתני בה ימות הגשמים:

הכא נמי בצריך למקומו.

תא שמע:

"פורסין מחצלות על גבי אבנים בשבת!"

באבנים מקורזלות דחזין לבית הכפא.

תא שמע:

"פורסין מחצלות על גבי לבנים בשבת!"

דאישתייר מבנינא,

דחזין למיזגא עליהו.

תא שמע:

"פורסין מחצלת על גבי כוורת דבורים בשבת,

בחמה מפני החמה,

ובגשמים מפני הגשמים.

ובלבד שלא יתכוין לצוד!"

הכא במאי עסקינן:

דאיכא דבש.

אמר ליה רב עוקבא ממישן לרב אשי:

תנינח בימות החמה אדאיכא דבש בימות הגשמים דליכא דבש, מאי איכא למימר? מגב,

לא נצרכא אלא לאותן שתי חלות.

והא מוקצות ניהו!

דחשיב עליהו.

הא לא חשיב עליהו, מאי אסור.

אי הכי, הא דתני: "ובלבד שלא יתכוין לצוד" - לפלוג ולתני בדידה,

במה דברים אמורים: כשחישב עליהו, אבל לא חישב עליהו אסור!

הא קא משמע לן:

אף על פי שחישב עליהו - בלבד שלא יתכוין לצוד.

מני?

אי רבי שמעון - לית ליה מוקצה,

אי רבי יהודה - כי לא מתכוין מאי הוי? הא דבר שאין מתכוין אסור!

לעולם, כרבי יהודה.

מאי "ובלבד שלא יתכוין לצוד"?

שלא יעשנה כמצודה, דלישבוק להו רוחא, כי היכי דלא ליתצדו ממילא.

רב אשי אמר:

מי קתני "בימות החמה ו"בימות הגשמים"?

"בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים" קתני,

ביומי ניסן וביומי תשרי, דאיכא חמה ואיכא צינה, ואיכא גשמים ואיכא דבש.

אמר להו רב ששת:

רש"י

לשמעתידך. דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל:
מת המוטל בחמה. ויש לחוש שמא ימהר להסריח:
ויושבין בצדו. עייג הקרקע כדי שיצטערו מחום הקרקע ויצטרכו להביא מטות לישב עליהן והמטות יהיו למחיצה כדמסיים ואזיל:
חס להם למטה. מן הקרקע שרתחו חמה:
ופורסין. על ראשן לצל:
זה זוקף מטתו. שתהא המחצלת מונחת עליה וכן זה נמצאת מחיצה עשויה מאליה ולכשירצו נשמטין והולכין להם ודוקא נקט חס להם מלמטה ברישא שיביאו המטות לישיבה ברישא והדר מחצלת לפרוש עליהן לצל ואוחזין אותה בידיהן עד לאחר שעה שיזקפום וישמטום דהוה ליה כי ההוא דאמרינן (עירובין דף קא.) האי מדורתא מלמעלה למטה שרי אבל לאתווי מעיקרא מטות לצורך האהל לא דהוה ליה מלמטה למעלה כדרך בנין וקיי"ל אין עושין אהל עראי בתחילה בשבת:

פוקו ואמרו ליה לרבי יצחק:
כבר תרומא רב הונא לשמעתיך בכבלי,
דאמר רב הונא:
עושין מחיצה למת בשביל חי, ואין עושין מחיצה למת בשביל מת.
 מאי היא?

דאמר רב שמואל בר יהודה,
וכן תנא שילא מרי:
"מת המוטל בחמה, באים שני בני אדם ויושבין בצדו.
חס להם מלמטה, זה מביא מטה ויושב עליה, וזה מביא מטה ויושב עליה,
חס להם מלמעלה, מביאים מחצלת ופורסין עליהן.
זה זוקף מטתו ונהלף לו, וזה זוקף מטתו ונשמט והלף לו,
ונמצאת מחיצה עשויה מאליה."

175. מג, ב - מד, א

רפ"י

הופכו ממטה למטה. עד שמגיע לצל:
 מן הצד. כלאחר יד:
אי דליכא. והאי מצילין דקאמר ר' יהודה בן לקיש דמטלטל ליה להדיא הוא:
מאי טעמא דר' יהודה. אלא לאו מן הצד הוא דקשרי:
אי לא שרית ליה וכו'. אבל במוטל לחמה לא שרי:

איתמר:

מת המוטל בחמה.
 רב יהודה אמר שמואל:
 הופכו ממטה למטה.
 רב חנינא בר שלמיא משמיה דרב אמר:
 מניח עליו כפר או תינוק ומטלטלו.

היכא דאיכא כפר או תינוק כולי עלמא לא פליגי דשרי.
 כי פליגי דלית ליה.
 מר סבר: טלטול מן הצד, שמייה טלטול.
 ומר סבר: לא שמייה טלטול.

לימא כתנאי:

"אין מצילין את המת מפני הדליקה.
 אמר רבי יהודה בן לקיש:
 שמעתי שמצילין את המת מפני הדליקה".

היכי דמי?

אי דאיכא כפר או תינוק - מאי טעמא דתנא קמא?
 אי דליכא - מאי טעמא דרבי יהודה בן לקיש?
 אלא לאו בטלטול מן הצד פליגי:
 דמר סבר: טלטול מן הצד שמייה טלטול.
 ומר סבר: לא שמייה טלטול!

לא,

דכולי עלמא טלטול מן הצד - שמייה טלטול,
 מד, א והיינו טעמא דרבי יהודה בן לקיש: דמתוך שאדם בהול על מתו אי לא שרית ליה, אתי לכבויה.

אמר רבי יהודה בן שילא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן:
 הלכה כרבי יהודה בן לקיש במת.

כ"ז

176.מד, א

"אין ניאותין הימנו, לפי שאינו מן המוכן".

תנו רבנן:

"מותר השמן שבבזר ושבקערה - אסור.

רבי שמעון מתיר".

177. מד, א

רפ"י

מתני'

מטלטלין נר חדש. שאינו מאוס וחזי לאישתמושי להדיא שלא דלק בו נר מעולם: אבל לא ישן. דמוקצה מחמת מיאוס הוא:

גמ'

חוץ מן הנר שהדליקו. ואף על גב שכבה אסור דאית ליה לרבי מאיר מוקצה מחמת איסור ולית ליה מוקצה מחמת מיאוס:

חוץ מן הנר הדולק בשבת. בעוד שהוא דולק אסור שמא יכבה הנר:

עששית. כוס גדול של זכוכית שקורין לנפ"א {בית-מנורה של זכוכית}:

לא יזיזם ממקומן. ואפילו כבה הנר ולקמן מפרש טעמא:

מן הנר הכבה. דכיון דכבה והולך לא מחייב תו משום מכבה:

כבה אין לא כבה לא. דלא שמעינן ליה לרבי שמעון דשרי במתני' אלא מותר שמן שבנר ושבקערה דמשמע לאחר שכבה:

מאי אבל. מדקאמר אבל מכלל דבנר מותר:

בוטא. דדעתיה עליה מבעי' סבר שיכלה השמן מהר ואשתמש בנר לכשיכבה:

אבל הני. לא אסיק אדעתיה שיכבו כל היום:

ור' שמעון מתיר. וקערה נפישא קשיא קערה אקערה:

דומיא דנר. קתני לה דזוטרא:

משנה

מטלטלין נר חדש, אבל לא ישן.

רבי שמעון אומר:

כל הנרות מטלטלין, חוץ מן הנר הדולק בשבת.

גמרא

תנו רבנן:

"מטלטלין נר חדש, אבל לא ישן,

דברי רבי יהודה.

רבי מאיר אומר:

כל הנרות מטלטלין, חוץ מן הנר שהדליקו בו בשבת.

רבי שמעון אומר:

חוץ מן הנר הדולק בשבת, בבתה - מותר לטלטלה.

אבל כוס וקערה ועששית - לא יזיזם ממקומם.

ורבי אליעזר ברבי שמעון אומר:

מסתפק מן הנר הכבה, ומן השמן המטפטף, ואפילו בשעה שהנר דולק."

אמר אביי:

רבי אליעזר ברבי שמעון סבר לה כאבואה פחדא, ופליג עליה פחדא.

סבר לה כאבואה פחדא - דלית ליה מוקצה.

ופליג עליה פחדא - דאילו אבואה סבר:

כבה - אין,

לא כבה - לא.

ואיהו סבר: אף על גב דלא כבה.

"אבל כוס וקערה ועששית לא יזיזם ממקומם".

מאי שפא הני?

אמר עולא:

סיפא אתנא לרבי יהודה.

מתקיף לה מר זוטרא:

אי הכי, מאי "אבל"?

אָלא אמר מר זוטרא:

לעולם רבי שמעון.

וכי קשרי רבי שמעון בנר זוטא, דדעתיה עלויה, אבל הני דנפישאי - לא.

והתניא:

"מותר השמן שבנר ושבקערה - אסור,

ורבי שמעון - מתיר!"

התם - קערה דומיא דנר.

הכא - קערה דומיא דכוס.

178.מד, א

רפ"י

פמוט. מנורה של מתכת ואינה מאוסה:
לדברי המתיר. ר' מאיר המתיר בנר ישן:
אוסר. בהאי דמוקצה מחמת איסור כדקתני לעיל חוץ מן הנר שהדליקו בו בשבת:
לדברי האוסר. רבי יהודה האוסר בנר ישן של חרס התם הוא דמאיס אבל הכא שרי ולית ליה מוקצה מחמת איסור:
נר של מתכת. לא מאיס כגון של נחשת דלא בלע:

[תנו רבנן:]

"מטלטליו נר חדש, אבל לא ישן,

דברי רבי יהודה.

רבי מאיר אומר:

כל הנרות מטלטליו, חוץ מן הנר שהדליקו בו בשבת.

רבי שמעון אומר:

חוץ מן הנר הדולק בשבת, כבתה - מותר לטלטלה.

אבל כוס וקערה ועששית - לא יזזם ממקומם.

ורבי אליעזר דרבי שמעון אומר:

מסתפק מן הנר הנבנה, ומן השמן המטפטף, ואפילו בשעה שהנר דולק"]

אמר רבי זירא:

פמוט שהדליקו בו בשבת,

לדברי המתיר - אסור.

לדברי האוסר - מותר.

למימרא: דרבי יהודה מוקצה מחמת מיאוס - אית ליה,

מוקצה מחמת איסור - לית ליה!?

והתניא:

"רבי יהודה אומר:

כל הנרות של מתכת מטלטליו, חוץ מן הנר שהדליקו בו בשבת!"

אלא, אי איתמר הכי איתמר:

אמר רבי זירא:

פמוט שהדליקו עליו בשבת - דברי הפל אסור.

לא הדליקו עליו - דברי הפל מותר.

179. מד, א - מה, א

רש"י

שיחדה למעות. מיתסרא בהזמנה בעלמא ואע"פ שלא הניח עליה מעולם:

מטלטלין נר חדש. והא רבי יהודה קאמר לה דאית ליה מוקצה אלמא לא מיתסר בהזמנה מדקאמר אבל לא ישן ולא קתני אבל לא המיוחד לכך:

הניח עליה מעות. אפילו בחול הרי הוקצה לאיסור ואסור לטלטלה ואפילו נסתלקו המעות מבעוד יום ולא דמי לנר של מתכת דשרי רבי יהודה דהתם בלא יחדו:

לא יחדה למעות. אין עליה מעות בשבת:

מותר לטלטלה. ואע"ג דהניח עליה מעות בחול: **והוא.** שנסתלקו מבעוד יום. שלא היו עליה כל בין השמשות אבל היו עליה כל בין השמשות איתקצי לכולי יומא:

מוכני שלה. גבי שידה תנן במסכת כלים והיא עגלה של עץ מוקפת מחיצות למרכב אנשים ונשים:

מוכני. אופן: **בזמן שהיא נשמטת.** כעין אופני עגלה שלנו שאדם יכול לסלקו מן העגלה:

אינו חיבור לה. דחשובה היא כלי לעצמה דאי שידה בת קבולי טומאה היא כגון שאינה מחזקת מי סאה בלח ונטמאה השידה לא נטמא המוכני ואי לאו בת קבולי טומאה היא ונגעה טומאה במוכני המוכני טמאה לעצמה דלא חשיבה משידה והיא מטלטלה מלאה וריקנית דיש בית קיבול:

ואינה נמדדת עמה. לענין טומאה כדפרישית דכלי עץ המחזיק מי סאה בלח שהן כוריים ביבש טהור כדאמר ר' בבמה מדליקין (דף לה.) דכלי עץ איתקש לשק שיהא מיטלטל מלא וריקן וזו אינו מיטלטל מלא ותנן במסכת כלים ומייתנין בגמי דמנחות השידה ב"ה אומרים נמדדת מבחוץ דרואין אותה כאילו היא עומדת בתוך כלי גדול ואם מחזיק אותו כלי מי סאה טהורה השידה ואע"פ שהיא אינה מחזקת מי סאה דקסבר אף עוביה נמדד עמה והמוכני אינו נמדד עמה להשלים דרואין כאילו ניטל המוכני ואח"כ תנתן השידה לתוך הכלי:

ואינה מצלת עמה באהל המת. דאם השידה מחזקת מי [סאה] דאינה מקבלת טומאה מצלת באהל המת והוי אהל לעצמה ולא שנכנסה לבית שהמת בו דא"כ אין כאן הצלה שהרי הגג מאהיל על הטהרות מלמעלה אלא כגון שנכנסה לבית הקברות כדאמרין בעירובין ר' יהודה אומר אף בבה"ק מפני שיכול לחוץ בשידה תיבה ומגדל בפרק בכל מערבין דקסבר אהל זרוק כלומר אהל המיטלטל שמיה אהל ומפסיק כלפי הטומאה והמוכני אם הוא גבוה מדופני השידה וכלים [בולטים] מלמעלה מדופני השידה וגובה המוכני מגין עליהם אינו מצילן דמוכני כלי הוא לעצמו ומקבל טומאה ואינו חוצץ בפני הטומאה ורבותי דוחקין ומפרשין אותה באהל המת ממש ובשל חרס המוקפת צמיד פתיל והרבה תשובות יש חזא דנמדדת לא שייך בשל חרס דלא איתקש לשק ובין מיטלטל ובין אינו מיטלטל טמא ועוד אם המוכני מוקף צמיד פתיל יציל בפני עצמו כלים שבתוכו ועוד בפירוש נשנית במסכת כלים בהלכות כלי עץ והלכות כלי חרס נשנו לבדן והלכות כלי עץ נשנו לבדן:

ההיא ר' שמעון היא. ומיהו מעות לא חזו מידי ומודה רבי שמעון דעודן עליו אסור:

מניחין נר. מבעוד יום: **ע"ג דקל.** וידלק שם בשבת דליכא למיחש לכשיכבה לישקליה מיניה ונמצא משתמש בחומר דכיון דאקצייה לדבר האסור בין השמשות איתקצי לכולי יומא:

ואין מניחין כו' ב"ט. דשקיל ומנח ליה ומשתמש באילן:

מה לי שבת כו'. בשבת נמי שקיל ליה לכשיכבה: **שרגא דחונכתא.** אחר שכבה:

מקמי חברי. שלא יראוהו בחצר כדאמרין בפרקין דלעיל (דף כב.): דנותנו בטפח הסמוך לרשות הרבים וידעו שהדליקו בו נר והם גזרו שלא להדליק אי נמי ביום חגם אין מניחין לדלוק אור אלא בבית ע"ז:

חברי. שם אומה שהיתה עם פרסיים: **הכי הילכתא.** בתמיה:

בשעת הדחק. סכנה אלמא שלא בשעת הדחק אסור:

אמר רב יהודה אמר רב:
מטה שיחדה למעות אסור לטלטלה.

מיתיביה רב נחמן בר יצחק:
"מטלטלין נר חדש אבל לא ישן!"

מד, ב ומה נר דלהכי עבידא, כי לא הדליק בה שרי לטלטלה, מטה דלאו להכי עבידא, לא פל שפן!?

אלא, אי איתמר, הכי איתמר:

אמר רב יהודה אמר רב:

מטה שיחדה למעות:

הניח עליה מעות - אסור לטלטלה.

לא הניח עליה מעות - מותר לטלטלה.

לא יחדה למעות,

יש עליה מעות - אסור לטלטלה,

אין עליה מעות - מותר לטלטלה. והוא שלא היו עליה בין השמשות.

אמר עולא:

מת"ב רבי אליעזר:

"מוכני שלה, בזמן שהיא נשמטת אין חיבור לה.

ואין נמדדת עמה.

ואין מצלת עמה באהל המת.

ואין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות" (כלים יח, ב).

הא אין עליה מעות - שריא, אף על גב דהווי עליה בין השמשות!

ההיא רבי שמעון היא דלית ליה מוקצה,

ורב פירי יהודה סבירא ליה.

מה, א

הכי נמי מיסתברא,

דרב פירי יהודה סבירא ליה,

דאמר רב:

מניחין נר על גבי דקל בשבת,

ואין מניחין נר על גבי דקל ביום טוב.

אי אמרת בשלמא דרב פירי יהודה סבירא ליה,

היינו דשני בין שבת ליום טוב,

אלא אי אמרת פירי שמעון סבירא ליה - מה לי שבת ומה לי יום טוב?

ורב פירי יהודה סבירא ליה!?

והא בעו מיניה דרב: מהו לטלטולי שרגא דחונכתא מקמי חברי בשבתא?

ואמר להו: שפיר דמי!

שעת הדחק שאני.

דהא אמרו ליה רב כהנא ורב אשי לרב:

הכי הלכתא?

אמר להו: כדי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק.

180. מה, א

רש"י

שזרעו בקרקע. ועדיין לא השרישו מהו ללקוט ולאכול: אין מוקצה לר' שמעון בדבר הראוי. אלא בשמן שבנר בשעה שהוא דולק כדתניא לעיל: הואיל והוקצה למצותו. לשבת: הוקצה לאיסורו. איסור כיבוי: והוקצה למצותו לית ליה. בתמיה דקס"ד שמן שבנר דוקא קאמר דאיכא תרתי מוקצה למצוה ומוקצה של שעת דליקתו משום איסור כיבוי אבל מוקצה למצוה גרידא לא אסר ואפילו בשעת המצוה: והתניא סיככה. לסוכה כו': קרמים. בגדי צבעונים שקורין אוברייניא {אוברייץ: מעשה אורג בעבודות מחט}: אפרסקין. פירסיקיי {פירשקיי"ש: אפרסקים} בלע"ז: יינות שמנים. בכלי זכוכית: עד מוצאי יו"ט האחרון. והכא מוקצה למצוה איכא מוקצה דאיסור ליכא דאי משום סתירת אהל כי מטא חולו של מועד לשתרי דומיא דנר שכבה: והא ממאי דר' שמעון היא. דמותיבנא לך מיניה: דתני ר' חייא כו' אין נוטלין עצים. בפסח ועצרת מסוכה העשויה לצל ואפילו נפלו משום מוקצה דאיתקצאי מחמת סתירת אהל ביי"ט: אלא מן הסמוך לה. אם סמך חבילות עצים אצל דופנה ליכא איסור מוקצה דדעתיה עילויה מאתמול למישקלינהו למחר דלא סתר בהו אהלא ומהך דתני ר' חייא בר יוסף הוי מצי לאותבי ברישא אלא נחא ליה לאותבי ממתניתא דר' חייא ור' אושעיא כדאמרינן בעלמא (חולין דף קמא.) כל מתניתא דלא מיתניא בי ר' חייא כו': ור' שמעון מתיר. אם נפלה דלית ליה מוקצה והכי מוקמינן ליה במסכת ביצה: ושויין בסוכת החג בחג. שהוקצה למצותה דמצותה כל שבעה אלמא כל שעת מצותה נוהג מוקצה שלה ואע"ג דליכא איסור סתירה: כעין שמן קאמינא. ולא משום איסור אלא משום מצוה דהואיל דהוקצה למצותו דשבת הוקצה לכל זמן איסור דליקתו ולא יותר דאין מצותו אלא בשעת דליקתו ומשכבה אין בו מצוה אבל בסוכת החג מצותה כל שבעה והקצאתה כל זמן מצותה:

בְּעַת מִינִיחָה רִישׁ לְקִישׁ מְרַבֵּי יוֹחֲנָן:

חֲטִימִים שְׂזָרְעוּ בְּקֶרְקַע, וּבִיָּצִים שֶׁתַּחַת תְּרַנְגוּלֵת - מֵהוּ?

כִּי לִית לִיהּ לְרַבֵּי שְׁמַעוֹן מוֹקֶצֶה הֵיכָא דְלֹא דְחִייהּ בְּיָדִים, הֵיכָא דְדְחִייהּ בְּיָדִים אֵית לִיהּ מוֹקֶצֶה, אוּ דִילְמָא: לֹא שָׁנֵא?

אָמַר לִיהּ:

אִין מוֹקֶצֶה לְרַבֵּי שְׁמַעוֹן אֲלֵא שְׁמֹן שְׁבַנְר בְּשַׁעָה שְׁהוּא הוֹלֵק, הוּאִיל וְהוֹקֶצֶה לְמִצְוֹתוֹ - הוֹקֶצֶה לְאִיסוּרוֹ.

וְלִית לִיהּ הוֹקֶצֶה לְמִצְוֹתוֹ?

וְהִתְנִיף:

"סִיכְכָה בְּהַלְבֵתָהּ וְעִיטְרָה בְּקֶרְמִים וּבְסַדִּינֵין הַמְצוּיָרִין,

וְתִלָּה בַּהּ אֲגוּזִין אֲפֻרְסְקִין שְׁקָדִים וְרַמּוֹנִין וְאַפְרֹכְלֵי שֶׁל עֲנָבִים, וְעֶטְרוֹת שֶׁל שְׁבּוּלִין, יֵינּוֹת, שְׁמָנִים וְסֻלְתוֹת -

אִסוּר לְהִסְתַּפֵּק מֵהֶן עַד מוֹצְאֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן.

וְאִם הִתְנָה עֲלֵיהֶן - הִבֵּל לְפִי תְּנָאוּ".

וּמֵמַאי דְרַבֵּי שְׁמַעוֹן הִיא?

דְּתַנִּי רַבֵּי חֵייא בַר יוֹסֵף קָמִיהּ דְרַבֵּי יוֹחֲנָן:

"אִין נוֹטְלִין עֲצִים מִן הַסּוּכָה בְּיוֹם טוֹב, אֲלֵא מִן הַסְּמוּךְ לָהּ.

וְרַבֵּי שְׁמַעוֹן מְתִיר.

וְשׁוּיִן - בְּסוּכַת הַחַג בְּחַג שֶׁהִיא אִסוּרָה. וְאִם הִתְנָה עֲלֵיהּ הִבֵּל לְפִי תְּנָאוּ!"

כְּעִין שְׁמֹן שְׁבַנְר קְאָמְרִינָן.

הוּאִיל וְהוֹקֶצֶה לְמִצְוֹתוֹ - הוֹקֶצֶה לְאִיסוּרוֹ.

אֵיתְמַר נְמִי:

אָמַר רַבֵּי חֵייא בַר אָבָא אָמַר רַבֵּי יוֹחֲנָן:

אִין מוֹקֶצֶה לְרַבֵּי שְׁמַעוֹן אֲלֵא כְּעִין שְׁמֹן שְׁבַנְר בְּשַׁעָה שְׁהוּא הוֹלֵק,

הוּאִיל וְהוֹקֶצֶה לְמִצְוֹתוֹ הוֹקֶצֶה לְאִיסוּרוֹ.

181. מה, א

רש"י

אלא גרוגרות וצמוקין. גרוגרות תאנים שמעלה לגג ליבשן ומשנשתהו שם מעט אין ראויים לאכילה עד שיתייבשו וכן צימוקים דענבים: היה אוכל בתאנים. רבותא אשמעי דהוה אכיל ואזיל מכיון דאסקינהו אסח דעתיה ואקצן: חבושין. קוייניץ {קודויניץ: חבושים (פירות)}: וכן אתה אומר כו'. ואעי' דהני חזי כל שעתא ואפי' נשתהו לא נתקלקלו מיהו הואיל ואקצינהו אסירי: אי נימא ר"י. למה לי הנך דנקט דדחינהו בידיים אפי' הכניסן נמי לאוצר בעו הזמנה:

אמר רב יהודה אמר שמואל: אין מוקצה לרבי שמעון אלא גרוגרות וצימוקים בלבד.

ומידי אחריתא לא?!

והתניא:

"היה אוכל בתאנים והותיר והעלו לגג לעשות מהן גרוגרות, בענבים והותיר והעלו לגג לעשות מהן צימוקין -

לא יאכל עד שיזמין.

וכן אתה אומר באפרסקין וחיבושין ובשאר כל מיני פירות!"

מני?

אילימא רבי יהודה - ומה היכא דלא דחיייה בידים אית ליה מוקצה,

היכא דדחיייה בידים לא כל שפן?!

אלא, לאו - רבי שמעון היא!

לעולם רבי יהודה,

ואוכל אצטריכא ליה,

סלקא דעתך אמינא: פיון דקאכיל ואזיל, לא ליבעי הזמנה,

קא משמע לן: פיון דהעלו לגג אסוחי אסוחי לדעתיה מינייהו.

182. מה, א-ב

רש"י

פצעילי תמרה. תמרים הנלקטים קודם בישולן וכונסין אותם בסלים שעושין מלולבין והן מתבשלות מאליהן מהו לאכול מהן קודם בישולן מי מודה בהן דמוקצות הן כגרוגרות וצימוקין או לא: **אלא בגרוגרות וצימוקין.** דאיכא תרתי דדחינהו בידים ולא חזו: **ור' לית ליה מוקצה.** דקס"ד מדבעי מיניה אליבא דרבי שמעון אלמא הוה שמיע ליה מאבוה דרבי שמעון סבירא ליה: **משקין.** דרך להשקות בהמה לפני שחיטה שתהא נוחה להפשיט: **המדבריות.** הבריות: **ברביעה.** במרחשון: **ואלו מדבריות כל שרועות באפר.** והני מיהא אסירי אלמא אית ליה מוקצה: **איבעית אימא הני.** מדבריות נמי כגרוגרות דמי דדחינהו בידים ויש טורח לילך ולהביאם: **ואיבעית אימא.** ההיא דפצעילי תמרה לדבריו דרבי שמעון קאמר ולר' לא ס"ל:

בְּעָא מִיְנִיהּ רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר רַבִּי מַדְבִּי:

מה, ב, פְּצַעִילֵי תַמְרָה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן מַהוּ?

אָמַר לֵיהּ:

אֵין מוֹקְצָה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, אֶלָּא גְרוּגְרוֹת וְצִימוֹקִין בְּלִבְד.

וְרַבִּי לִית לֵיהּ מוֹקְצָה?

וְהִתְנַן:

”אֵין מְשַׁקִּין וְשׁוֹחֲטִין אֶת הַמְדַבְּרִיּוֹת.

אֲבָל מְשַׁקִּין וְשׁוֹחֲטִין אֶת הַבְּיִיתוֹת” (ביצה מ,א).

וְתַנְיָא:

”אֵלוּ הֵן מְדַבְּרִיּוֹת: כֹּל שְׂיוֹצְאוֹת בְּפֶסַח וְנִכְנָסוֹת בְּרַבִּיעָה.

בְּיִתוֹת: כֹּל שְׂיוֹצְאוֹת וְרוּעוֹת חוּץ לְתַחוּם, וּבָאוֹת וְלָנוֹת בְּתוֹךְ הַתַּחוּם.

דְּבִי אוֹמַר:

אֵלוּ וְאֵלוּ בְּיִתוֹת הֵן.

וְאֵלוּ הֵן מְדַבְּרִיּוֹת:

כֹּל שְׂרוּעוֹת בְּאֶפְרַיִם, וְאֵין נִכְנָסוֹת לִישׁוּב לֹא בְּיָמוֹת הַחֲמָה וְלֹא בְּיָמוֹת הַגְּשָׁמִים!”

וְאִיבְעִית אִימָא:

הֵן נְמִי כְּגְרוּגְרוֹת וְצִימוֹקִין דְּמִיָּין.

וְאִיבְעִית אִימָא:

לְדַבְּרִיּוֹ דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן קָאמַר לֵיהּ.

וְלֵיהּ לֹא סְבִירָא לֵיהּ.

וְאִיבְעִית אִימָא:

לְדַבְּרֵיהֶם דְּרַבְּנָן קָאמַר לְהוּ.

לְדִידֵי לִית לִי מוֹקְצָה כְּלָל,

לְדִידְכוּ, אוֹדוּ לִי מִיְהִת דְּהִיכָא דִּיּוֹצְאוֹת בְּפֶסַח וְנִכְנָסוֹת בְּרַבִּיעָה, דְּבְיִתוֹת נִינְהוּ.

וְרַבְּנָן אָמְרוּ לֵיהּ: לֹא, מְדַבְּרִיּוֹת נִינְהוּ.

183. מה, ב - מו, א

רש"י

ה"ג אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן אמרו הלכה כר' שמעון: אמרו. בני הישיבה: סרוייא קרוייא. על שם מקומו: כלום עשוי. לשרם תשמיש: אלא לתרנגולין. הלכך ה"ל מלאכתו לאיסור ואסור אלמא אית ליה מוקצה: דאית ביה אפרוח מת. דלא חזי למיכל ולכלבים נמי לא חזי ואף על גב דא"ר שמעון מחתכין את הנבלה לפני הכלבים הני מילי במסוכנת אבל בריאה לא דלא הוה דעתיה מאתמול לכלבים והאי אפרוח שמת בשבת נמי לא הוה דעתיה מאתמול לכלבים: הניחא למר כו' דאמר מודה היה ר"ש. דאע"ג דאמר מחתכין הנבלה לפני הכלבים ה"מ במסוכנת דדעתיה עליה מאתמול לכלבים אבל מודה הוא בבעלי חיים כלומר בבריאים שמתו שאסורין שפיר קתרת דלרבי שמעון גופיה לא חזי לכלבים: מאי איכא למימר. הא חזי לכלבים: דאית בה ביצה. שנולדה היום ומודה ר' שמעון בנולד: והא אמר רב נחמן כו'. בשמעתא קמייתא דביצה: דאית בה ביצת אפרוח. וכלב לא אכיל לה משום קליפה: וליה לא סבירא ליה. לרי' יוחנן לא סבירא דתיהוי הלכה כר' שמעון והיינו דרב יצחק: ואת לא תסברא. ומקמי דשמעת ליה לדרב יצחק לא הוה ידעת דר' יוחנן כר' יהודה:

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: אמרו: הלכה כרבי שמעון.

ומי אמר רבי יוחנן הכי?

והא בעא מיניה ההוא סבא קרויא ואמרי לה סרויא מרבי יוחנן: קינה תרנגולת מהו לטלטולי בשבת?

אמר ליה:

כלום עשוי אלא לתרנגולין!

הכא במאי עסקינן:

דאית ביה אפרוח מת.

הניחא למר בר אממר משמיה דרבא דאמר:

מודה הוה רבי שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין.

אלא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דאמר:

חלוק הוה רבי שמעון אפילו בבעלי חיים שמתו שהן מותרין, מאי איכא למימר?

הכא במאי עסקינן:

בדאית ביה ביצה.

והאמר רב נחמן:

מאן דאית ליה מוקצה אית ליה 'נולד',

דלית ליה מוקצה לית ליה 'נולד'!

דאית ביה ביצת אפרוח.

כי אתא רב יצחק ברבי יוסף אמר רבי יוחנן:

הלכה כרבי יהודה.

ורבי יהושע בן לוי אמר:

הלכה כרבי שמעון.

אמר רב יוסף:

היינו דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

אמרו: הלכה כרבי שמעון.

אמרו, וליה - לא סבירא ליה.

אמר ליה אבוי לרבי יוסף:

ואת לא תסברא דרבי יוחנן כרבי יהודה?

הא רבי אבא ורבי אסי איקלעו לבי רבי אבא דמן חיפא, ונפל מנרתא על גלימיה דרבי אסי ולא טילטלה.

מאי טעמא?

לא משום דרבי אסי תלמידיה דרבי יוחנן הוה,

ורבי יוחנן כרבי יהודה סבירא ליה, דאית ליה מוקצה!

אמר ליה:

מנרתא קאמרת?

מנרתא שאני,

רס"י

בשתי ידים אסור לטלטלה.
כדמפרש טעמא לקמיה דלאו
לטלטולי עבידא דאדם קובע לה
מקום:

ור' יוחנן אמר אנו אין לנו. שום
היתר בהלכות טלטול נרות:

אלא בנר. ישן כרבי שמעון
דמתיר אבל מנורה כו' הלכך אי
לאו מדרב יצחק לא הוה ידענא
ליה אבל השתא ידענא דכרי
יהודה סבירא ליה בכולהו בר
ממוקצה מחמת מיאוס דנר
ישן:

מותר לנטותה. דסתם כילת
חתנים אין לה גג טפח שנקליטין
יוצאין לשני ראשי המטה
באמצעה אחד לכאן ואחד לכאן
ונותן כלונסי מזה לזה ומשליך
האהל עליה והוא שופע לכאן
ולכאן וכיון שאינו רחב טפח
אינו אהל ואין בו לא בנין ולא
סתירה:

בשל חוליות. במנורה של
פרקים שמא תפול ותתפרק
ויחזירנה ונמצא עושה כלי:

חידקי. חיתוכין סביב לה
קרוני"ש {קריני"ש: חריצים}
ודומה לפרקים ומאן דחזי סבר
של פרקים הוא:

גדולה. הואיל ודרכה לעשותה
של חוליות כי אית ביה חידקי
סברי דחוליות הן ואסור אפילו
לריש לקיש כדאמר לעיל ניטלת
בשתי ידים אסור לטלטלה:

כי פליגי בקטנה דאית בה
חידקי. דכולי עלמא ידעי דלאו
חוליות נינהו:

גזרינן. אטו חוליות:

ומי אמר רבי יוחנן הכי. הלכה
כו' יהודה:

תהא משנתינו. דמוכני דקתני
הא אין עליה מעות שריא כגון
שלא היו עליה בין השמשות
והכי תידוק מינה טעמא דיש
עליה מעות כשקדש היום הא
אין עליה כשקדש היום שריא:

דאמר רבי אחא ברבי חנינא אמר רבי אסי:
הורה ריש לקיש בצידן: מנורה הניטלת בידו אחת - מותר לטלטלה,
בשתי ידיו - אסור לטלטלה.
ורבי יוחנן אמר:
אנו אין לנו אלא בנר כרבי שמעון.
אבל מנורה, בין ניטלה בידו אחת בין ניטלת בשתי ידיו - אסור לטלטלה.

וטעמא מאי?

רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו:
הואיל ואדם קובע לה מקום.

אמר ליה אביי לרב יוסף:
והרי קילת חתנים דאדם קובע לו מקום,
ואמר שמואל משום רבי חייא:
קילת חתנים אמותה לנטותה ומותר לפרקה בשבת. מו, א

אלא אמר אביי:
בשל חוליות.

אי הכי,
מאי טעמיה דרבי שמעון בן לקיש דשרי?

מאי "חוליות"?
קצין חוליות, דאית בה חידקי.

הלכה: חוליות,
בין גדולה ובין קטנה - אסורה לטלטלה.
גדולה נמי דאית בה חידקי - גזירה אטו גדולה דחוליות,
כי פליגי: בקטנה דאית בה חידקי,
מר סבר: גזרינן,
ומר סבר: לא גזרינן.

ומי אמר רבי יוחנן הכי?
והאמר רבי יוחנן:
הלכה כסתם משנה.
יתגן:

"מוכני שלה בזמן שהיא נשמטת - אין חיבור לה,
ואין נמדדת עמה. ואין מצלת עמה באהל המת.
ואין גודרין אותה, בשבת בזמן שיש עליה מעות" (כלים יחב).
הא אין עליה מעות שריא, ואף על גב דהווי עליה בין השמשות?

אמר רבי זירא:
תהא משנתינו: שלא היו עליה מעות כל בין השמשות,
שלא לשבור דבריו של רבי יוחנן.

184. מו, א

רש"י

לדיוספרא. מקום:
איבעיא להו. חדא הוראה הואי
 והכי קאמר הורה במנרה
 להיתרא כדרך שהיה ר' שמעון
 מתיר בנר ישן או דילמא שתי
 הוראות הוה הורה במנרה
 לאיסור כדאמרן בדחידקי
 וגזרין אטו חוליות וכר"ש
 הורה בנר להיתר:

אמר רבי יהושע בן לוי:
 פעם אחת הלך רבי לדיוספרא,
 והורה במנרה כרבי שמעון בנר.

איבעיא להו:
 הורה במנרה כרבי שמעון בנר להיתרא,
 או דילמא הורה במנרה לאיסורא וכרבי שמעון בנר להיתרא?

תיקו.

רש"י

וטלטל שרגא. נר שכבה:
 לעולם כרבי שמעון סבירא ליה.
 דאי סבירא ליה דאסור לא הוה
 מטלטל ליה לכבוד ר' יהושע בן
 לוי דליעבד איסורא:

185. מו, א

רב מלכיא איקלע לבי רבי שמלאי וטילטל שרגא, ואיקפד רבי שמלאי.

רבי יוסי גלילאה איקלע לאתריה דרבי יוסי ברבי חנינא, טילטל שרגא ואיקפד רבי יוסי ברבי חנינא.

רבי אבהו כי איקלע לאתריה דרבי יהושע בן לוי הוה מטלטל שרגא.
 כי איקלע לאתריה דרבי יוחנן לא הוה מטלטל שרגא.

מה נפשך?

אי כרבי יהודה סבירא ליה - ליעבד כרבי יהודה
 אי כרבי שמעון סבירא ליה - ליעבד כרבי שמעון!

לעולם כרבי שמעון סבירא ליה, ומשום כבודו דרבי יוחנן הוא דלא הוה עבד.

186. מו, א-ב

רַט"י

שרגא דמשחא. שדלק נר של שמן:
 שרי לטלטולה. אחר שכבה כר' שמעון דלא מאיס:
 אבל בנפטא. דמסרח אפילו רבי שמעון מודה דלא חזי אלא למלאכתו:
 איקפד רבא. משום טינף המטה:
 ובעה לצעוריה. בשאלות:
 השירים. אצעות:
 הרי הן ככל הכלים. אע"פ שאסור לצאת בהן לרה"ר כדאמרי' בפרק במה אשה יוצאה (לקמן נט:). גזירה דילמא שלפא ומחויא מיהו תורת כלי עליהן ומותר לטלטלן שלא כדרך מלבוש:

אמר רב יהודה:
 שרגא דמשחא - שרי לטלטולה,
 דנפטא - אסור לטלטולה.

רבה ורב יוסף דאמרי תרוניהו:
 דנפטא - נמי שרי לטלטולה.

רב אויא איקלע לבי רבא.
 הנה מאיסקן בי פרעיה, בטינא,
 אתיבי אפויא קמיה דרבא.
 איקפד רבא.
 בעא לצעוריה.

אמר ליה: מאי טעמא רבה ורב יוסף דאמרי תרוניהו שרגא דנפטא נמי שרי לטלטוליה?
 אמר ליה: הואיל וחזיא לכסויי בה מנא.
 אמר ליה: אלא מעתה, כל צורות שבחצר מטלטלין, הואיל וחזיא לכסויי בהו מנא!
 אמר ליה: הא איכא תורת כלי עליה.
 הני ליכא תורת כלי עליה.

מי לא תניא:
 "השירים, והנזמים והטבעות, הרי הן ככל הכלים הנטלים בחצר".
 ואמר עולא:
 מה טעם?
 הואיל ואיכא תורת כלי עליה.

אמר רב נחמן בר יצחק:
 ברין רחמנא דלא כסיפיה רבא לרב אויא.

187. מו, ב

רש"י

מומו ניכר. גבי בכור קאי :
 מי יימר דמזדקק ליה חכם.
 שימצא חכם שיזקק לו ביו"ט
 לראות אם מוס קבוע הוא או
 לא :
 מפירין נדרים. בעל לאשתו :
 ונשאלין לנדרים. לחכם
 להתירן :
 שהן לצורך שבת. כגון נדר שלא
 יאכל היום :
 ואמאי. מותרת לאכול ואפי'
 שרי לה בעל ליתסר לה משום
 מוקצה דהא אסחה דעתה
 ואמרה מי יימר דמזדקק לה
 בעל :
 על דעת בעלה. ע"מ אם ירצה
 הבעל וסמכה עליה דמזדקק לה
 ביום שמעו :
 הכא מי יימר כו'. והדיוטות לא
 מצו למישרייה לבכור אלא
 במום הידוע לכל כגון מחוסר
 אבר :

רמי ליה אביי לרבה.

תנא:

"מותר השמן שבנר ושבתקרה - אסור,

ורבי שמעון מתיר".

אלמא לרבי שמעון לית ליה מוקצה.

ורמיהו:

"רבי שמעון אומר:

כל שאין מומו ניכר מערב יום טוב - אין זה מן המוכן!"

הכי השתא!?

התם - אדם יושב ומצפה אימתי תקבה נרו.

הכא - אדם יושב ומצפה מתי יפול בו מום? מימר אומר: מי יימר דנפיל ביה מומא?

ואם תמצוי לומר דנפיל ביה מומא - מי יימר דנפיל ביה מום קבוע?

ואם תמצוי לומר דנפיל ביה מומא קבוע - מי יימר דמזדקק ליה חכם?

מתיב רמי בר חמא:

"מפירין נדרים בשבת.

ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת" (שבת קנ"א).

ואמאי?

לימא: מי יימר דמזדקק לה בעל?

התם כדרכ פנחס משמיה דרבא,

דאמר רב פנחס משמיה דרבא:

כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת.

תא שמע:

"נשאלין לנדרים של צורך השבת בשבת".

ואמאי? לימא: מי יימר דמזדקק ליה חכם?

התם - אי לא מיזדקק ליה חכם, סגי ליה בשלשה הדיוטות.

הכא - מי יימר דמזדקק ליה חכם.

188. מו, ב - מז, א

רש"י

איסורא דאורייתא. כיבוי אב מלאכה הוא חריץ ליכא איסור דאורייתא דחופר כלאחר יד הוא דחופר דאמר לקמן תולדה דחורש וחייב ה"מ חופר כדרכו במרא וקרדום:
מוכרין כדרכן. ואפי' של כלאים לובשו להראותו בשוק:
ובלבד שלא יתכוין. להנאת חימום והא ר"ש היא מדאזיל בתר כוונה:
לדבר האסור. לשלהבת דבכי האי מוקצה מודה ר"ש שהכלי טפל לשלהבת בעודה בו ולא משום דחייש לכבייה:
בסיס. מושב את כנו מתרגמינן בסיסיה:

רמי ליה אפי' לרב יוסף:
 מי אמר רבי שמעון "כביתה - מותר לטלטלה",
 כביתה - אין,
 לא כביתה - לא.
 מאי טעמא?
 דילמא בהדי דנקיט לה כביתה,
 הא שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר: דבר שאין מתכוין - מותר!
 דתניא:
"רבי שמעון אומר:
גורר אדם בסא מטה וספסל,
ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ!"

כל היכא דכי מיכין איכא איסורא דאורייתא, כי לא מיכין - גזר רבי שמעון מדרבנן.
 כל היכא דכי מיכין איכא איסורא דרבנן, כי לא מיכין - שרי רבי שמעון לכתחילה.

מתיב רבא:
"מוכרי כסות מוכרין כדרכן,
ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה, ובג' שמים מפני הג' שמים,
והצנועין מפשילין במקל לאחוריהן."
 והא הכא, דכי מיכין איסורא דאורייתא איכא, כי לא מיכין - שרי רבי שמעון לכתחילה!

אלא אמר רבא:
 מו, א הנח לגר שקמן ופתילה הואיל ונעשה בסיס לדבר האסור.

189. מז, א

אמר רבי זירא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן אמר רבי הנינא אמר רבי רומנוס:
לי התיר רבי לטלטל מחתה באפרה.

אמר ליה רבי זירא לרבי אסי:
מי אמר רבי יוחנן הכי?
והתנן:

"נוטל אדם בנו והאבן בידו, או כלכלה והאבן בתוכה" (שבת קמא, ב).

ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
בכלכלה מלאה פירות עסקינן.
טעמא דאית בה פירי,
הא לית בה פירי - לא!

אישתומם כשעה חדה⁴.
ואמר: הכא נמי דאית בה קרטיין.

אמר אביי:
קרטיין בי רבי מי חשיבי?!
וכי תימא חזו לעניינן,
והתנא:

"בגדי עניים - לעניים,
בגדי עשירים - לעשירים",
אבל ד"עניים" ל"עשירים" לא!

אלא אמר אביי:
מידי דהוה אגרה של ריעי.

אמר רבא:
שתי תשובות בדבר:
חדא: גרף של ריעי מאיס, והאי לא מאיס.
ועוד: גרף של ריעי מיגלי, והאי מיכסי.

אלא אמר רבא:
כי הוין בי רב נחמן הוה מטלטלין כנונא אגב קיטמא, ואף על גב דאיכא עליה שברי עצים.

מיתבי:
"ושוין שאם יש בה שברי פתילה שאסור לטלטל!"

אמר אביי:
בגלילא שנו.

רפ"י
א"ר רומנוס לי התיר רבי
לטלטל מחתה. של לבונה
באפרה קס"ד באפרה עם אפרה
קאמר שהאפר מוקצה ולא היו
צריכין לו ואשמעינן דאגב
מחתה דאיכא תורת כלי עליה
טלטלה עם אפרה:
נוטל אדם. הכלכלה בשבת
והאבן בתוכה:
הא ליכא פרי לא. דכלי נעשה
בסיס לאבן וטפלה לו ובטל
תורת כלי דידיה והכי נמי
נעשית מחתה בסיס לאפר ורבי
יוחנן שמעי ליה לעיל דכדרי
יהודה סבירא ליה:
דאית ביה קרטיין. שנשתיירו מן
האור ולבונה דחזיא להריח
ואגב לבונה מטלטל למחתה עם
אפרה דומיא דכלכלה מלאה
פירות והאבן בתוכה:
קרטיין. של שויר לבונה:
בי רבי. דנשיא ועשיר הוה מי
חשיבי:
בגדי עניים. שלש על שלש או
שחוטן עבה הוו בגדים לעניים
לענין טומאה:
בגדי עשירים. שלשה על שלשה
הוו בגדים לעשירים וכל שכן
לעניים אבל בגדי עניים
לעשירים לא הוה בגד גביהו
ולא מקבלי טומאה הכא נמי בי
רבי בטלי קרטיין:
אלא אמר אביי. הא דשרי ליה
לטלטל מחתה באפרה משום
דאפרה מאיס עליה לראותו
והוי כגרף של רעי דתניא
במסכת ביצה (דף לו:): מותר
להוציא לאשפה שבחצר:
גרף. כלי חרס המוכן לכך:
מיכסי. כל מחתות מכוסות הן
ויש בהן נקבים להוציא הריח:
כנונא. כלי נחשת שמביאין בו
האור לפני שרים להתחמם:
אגב קטמיה. שהיו צריכין
לאפרו לכסות רוק או צואה
ואיית מה צד איסור יש כאן
היינו רבותא דאע"ג דאיכא
עליה שברי עצים והא דרי
רומנוס נמי האי מחתה באפרה
דקאמר מחתה בשביל אפרה
שהיה צריך לו ודעתיהו עליה
מאתמול ורבותא אשמעינן
(כיון) אע"ג דאיכא עליה שברי
עצים דהוי ככלכלה של פירות
והאבן בתוכה:
ושוין. רי יהודה ור"ש שנחלקו
בנר ישן:
בגלילא שנו. שחשובות להן
שברי פתילה שאין בגדים של
פשתן מצויין להם הלכך לא
בטלי ונעשה נר בסיס להן:

⁴ ע"פ דניאל ד, טז

190. מז, א-ב

רפ"י

טרסיים. צורפי נחשת או גרדיים והולכין מעיר לעיר למלאכתן ונושאים עמהן מטות של פרקים:
חייב חטאת. הוא תחלתו וגמרו ונמצא עושה כלי וחייב משום מכה בפטיש אב לכל גומרי מלאכה ולא משום בנין דאין בנין בכלים:

קנה מנורה. שיוצאין ממנה קנים לנרות הרבה ונוטלין הימנה ובשעת הצורך מחזירין אותו:

קנה של סיידין. הטחין ומלבנין הבית בסיד יש להן קנים של פרקים ונותן מטלית בראשה ושורין בסיד המחוי וטח את הבית וכשהוא טח מלמטה אי אפשר לו אלא בקנה קצר וכשהוא הולך ומגביה מוסיף קנה על קנה ומאריכו:

פטור. שאין זה גמרו שהרי צריך לחזור ולפרקו תמיד:

קרן עגולה וקרן פשוטה. שניהם מין כלי זמר והוא עשוי נקבים נקבים ככברה ומכניס בהן חלילים ומוציאין קולות הרבה קרן עגולה מעשה אומן הוא וצריך לתקוע בנקבים בחוזק והוא מלאכה ובקרן פשוט מכניסו בריוח ודרכן לפרקם תמיד ופטור קתני מיהת בקני מנורה דחייב והוא הדין למטה של טרסיים:

אינהו. רבי אבא ורב הונא בר חייא:

דאמור כי האי תנא. כרבי שמעון דמתיר לכתחלה:

מלבנות המטה. כעין רגלים קטנים ויש להן בית קיבול ומכניס לתוכן ראשי כרעי המטה שלא ירקבו בארץ:

לוחים של סקיבס. עץ קטן כמין דף שתוקעין בקשת שקורין

{**ארבלישט"א**: **בליסטרה**}

שעליו מושך החץ:

יתקע. בחוזק על ידי יתדות שקורין קוינייש {**קויני"ץ**}: **טריזים**:

מטה גללניתא. טירנדיין {**טורנידי"ץ**: **מיטה**}

מסתובבת, מתקפלת { והוא כעין של טרסיים:

מן הצד. מפני שאינה תקועה ומחזקה בחוזק קרי לה מן הצד כלומר עיי שינוי:

לוי בר שמואל אשכחניהו רבי אבא ורב הונא בר חייא דהוו קיימי אפיתחא דבי רב הונא. אמר להו: מהו להחזיר מטה של טרסיים בשבת?

אמרו ליה: שפיר דמי.

אתא לקמיה דרב יהודה,

אמר: הא רב ושמואל דאמרי תרוניהו: המחזיר מטה של טרסיים בשבת חייב חטאת.

מיתבי:

"המחזיר קנה מנורה בשבת חייב חטאת.

קנה סיידין - לא יחזיר,

ואם החזיר - פטור, אבל אסור.

רבי סימאי אומר:

קרן עגולה - חייב,

קרן פשוטה - פטור!"

אינהו דאמור כי האי תנא,

דתניא:

"מלבנות המטה, וכרעות המטה, ולוחים של סקיבס - לא יחזיר,

ואם החזיר - פטור, אבל אסור.

מז,ב

ולא יתקע,

ואם תקע - חייב חטאת.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

אם היה רפוי - מותר."

כי רב חמא הוה מטה גללניתא.

הוה מהדרי לה ביומא טבא.

אמר ליה ההוא מדרבנן לרבא:

מאי דעתיד? בגין מן הצד הוא?

נהי דאיסורא דאורייתא ליכא, איסורא דרבנן מיהא איכא!

אמר ליה: אנא פרבן שמעון בן גמליאל סבירא לי,

דאמר: "אם היה רפוי מותר."

191. מז, ב

רש"י

גמ'

והא קא מבטל כלי מהיכנו. דלא יוכל ליטלו משם כל היום דנעשה בסיס לניצוצות לימא תהוי תיובתיה דרב חסדא דאסר בפירקין (דף מג.):
אין בהן ממש. משכבו ומותר ליטלן:

כרבי יוסי. בכל כתבי הקדש דקתני עושה מחיצה בכל הכלים בין מלאין בין ריקנין כדי שלא תעבור הדליקה רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאים מים שאין יכולין לקבל האור והן מתבקעים ומכבין את הדליקה: **בערב שבת.** כגון זה שנותן המים מבעוד יום בכלי תחת הנר:

וכי תימא הכא נמי. אין נותנין לתוכו מים בשבת קאמר ור' יוסי היא:

והתניא. אפילו בע"ש אסור ואי לגרם כיבוי מדמית לה אפילו כרבי יוסי לא מיתוקמה דבע"ש לא אמר רבי יוסי:

אלא אמר רב אשי. מתניתין אפילו לרבנן דלא דמי לגרם כיבוי דהתם כי מטי דליקה לכלים דליקה הוא דפקע להו וגרמא בעלמא הוא אבל זה שנתן המים ממש תחת הנר מכבה ממש הוא וגזירה מבעוד יום אטו משחשכה:

שמקרב את כיבוי. זימן כיבוי להדיא והוה ליה מכבה ממש אי הוה יהיב ליה בשבת:

משנה

נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות. ולא יתן לתוכו מים, מפני שהוא מכבה.

גמרא

והא קמבטל כלי מהיכנו!

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: ניצוצות אין בהן ממש.

"ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה."

לימא הני סתמא כרבי יוסי דאמר: גורם לכיבוי אסור.

ותסברא? אימור דאמר רבי יוסי בשבת, בערב שבת מי אמר? וכי תימא הכא נמי בשבת,

והתניא:

"נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות בשבת,

ואין צריך לומר בערב שבת.

ולא יתן לתוכו מים, מפני שהוא מכבה, מערב שבת,

ואין צריך לומר בשבת!"

אלא אמר רב אשי:

אפילו תימא: רבנן,

שאני הכא, מפני שמקרב את כיבוי.

הדרן עלך כירה